Leto LXXIV., št. 286 Spedizione in abbonamento postale. Poštnina plačana v gotovini. Ljubljana, ponedeljek 14. decembra 1942-XXI Cena 50 cent.

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUCCINIJEVA ULICA 5 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 11.— lir.
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kraljevine Italije in inozemstva ima UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO
Računi pri poštno čekovnem zavodu: Ljubljana štev. 10-351
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO.

Sovražne akcije v Tunisu odločno odbite

Protinapadi naših sil na cirenaiški fronti — Uspeh saharskega oddelka v puščavskem pasu južne Libije

Glavni stan Italijanskih Oboroženih sil je objavil dne 13. decembra naslednje 932. vojno poročilo:

Sovražnik je izvedel včeraj močan pritisk na cirenaiški fronti s pehotnimi napadi, ki so jih podpirali oklopni vozovi in topništvo. Naše sile so izvedle protinapade. Privedli smo nekaj ujetnikov.

V puščavskem pasu južne Libije je naš saharski oddelek v akciji proti skupini sovražnih motornih vozil nekatere uničil, druge pa zaplenil.

V Tunisu je skušal nasprotnik zopet osvojiti postojanke, ki jih je izgubil v prejšnjih dnevih, vendar je bil povsod zavrnjen. Neka njegova bojna skupina je bila uničena. Vsega je bilo zaplenjenih ali uničenih 13 oklopnih voz, nekaj topov in številna motorna vozila.

Nemška letala so z uspehom bombardirala sovražnikova zbirališča ter pri tem zažgala 5 oklopnih vozil in kakih deset motornih vozil.

Na morju pred Bono so naša torpedna letala na ofenzivnem poizvedovanju sestrelila eno angleško lovsko letalo.

Z operacij dneva se ni vrnilo eno letalo.

Včeraj pozno zvečer so nekatera sovražna letala metala rušilne in zažigalne bombe v okolici Palerma in Taormine. Ni bilo ne žrtev ne škode.

Sobotno vojno poročilo

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 12. decembra naslednje 931 vojno poročilo:

V Cirenajki je bil sunek sovražnih oklopnih vozil odločno odbit. Britanska letala so med poskusnimi napadi z obstreljevanjem in bombardiranjem naših črt prestregli nemški lovci, ki so brez lastnih izgub sestrelili 7 sovražnih letal. Neko nadaljnje letalo je strmoglavilo na tla, zadeto od strelov topniških edinic.

Na tuniškem odseku smo v novih spopadih krajevnega značaja razširili naše zasedbe.

Oddelek naših bombnikov je izvedel močan nočni napad na pristanišči Bono in Philippeville pri čemer so bili zadet skladišča in pomoli medtem ko je nemško letalstvo poškodovalo tud zasidrane ladje.

Na Jonskem morju so naš lovci napadli sovražna letala in jih prisilili k vrnitvi.

Sovražnik je včeraj pozno popoldne ponovno napadel Napoli ter povzročil občutno škodo v pristaniškem okraju in mestnem središču. Med civilnim prebivalstvom ugotovljene zgube znašajo 57 mrtvih in 138 ranjenih. Naši lovci, ki so se dvignili v zrak, so sestrelili tri štirimotorna letala, od katerih je eno strmoglavilo na odprtem morju južno Caprija, drugo v zalivu Castellamaro pri Stabii in tretje v bližni Balla di Lucania. 10 severnoameriških letalcev, ki so tvorili posadko tega poslednjega letala, je bilo ujetih. Protiletalske baterije, ki so krepko nastopile, so sestrelile še dve nadaljnji letali. Izgubljeno je bilo neko naše lovsko letalo, čigar pilot je bil hudo ranjen.

Preteklo noč je bilo odvrženih nekaj bomb na ozemlju pokrajine Frosinone, v okolici Turina in v Valle d'Aosta. Obrambno topništvo je v Turinu zadelo neko letalo, ki je padlo na tla blizu Fossana (Cuneo); en podoficir posadke je bil ujet. Škoda je bila zelo lahka.

V Sredozemlju je neka naša podmornica napadla sovražno pomorsko eskadro, sestavljeno iz dveh križark in dveh rušilcev, ter je zadela eno križarko.

*

Rim, 12. dec. s. Dodatek k vojnemu poročilu št. 931:

Piloti, ki so se posebno odlikovali v včerajšnjih letalskih bojih nad Neapljem, so bili: poročnik Lanfranco Baschiera, poročnik Orazio Ferlini, marešalo Anton Lo Schiavo in narednik Rafael Manoja.

Podmornica, o kateri je govora v današnjem uradnem komuniteju, in ki je izvršila sijajen podvig v Sredozemskem morju, je pod poveljstvom pomorskega poročnika Cesara Buldrinija.

Iz nemškega vojnega poročila

Nemško vojno poročilo pravi o bojih v Sredozemlju in Severni Afriki:

Na cirenaiški fronti se je izjalovil močan angleški napad v močnem protisunku nemških oklopnih sil.

Pristanišče v Tobruku, motorizirane kolone sovražnika in neko letališče so uspešno napadla bojna letala.

Poskusi sovražnika, da bi zopet osvojil v preteklih dnevih izgubljene postojanke v Tunisu, so bili zavrnjeni, neka bojna skupina uničena in pri tem zaplenjenih ali uničenih 13 oklopnih voz.

Pristanišče v Boni je bilo ponoči ponovno bombardirano in tamkaj zažgana 8.000-tonska trgovska ladja.

Neka nemška podmornica je potopila pri Oranu z dvema torpednima zadetkoma angleški rušilec.

Napadalne akcije prinašajo Sovjetom samo izgube

Sovražni napadi so bili odločno odbiti na vseh vzhodnih bojiščih — Zmagovito sodelovanje italijanskih letalskih sil

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 13. dec. s. Nemško vrhovno poveljstvo je objavilo danes naslednje poročilo:

Nemška lovska divizija je na področju Tuapseja ves dan trajajoč napad Sovjetov odbila po ogorčenih borbah od moža do moža.

Na področju Tereka je sovražnik napadel z močnimi, z oklopnih sredstev podpiranimi silami. Do zdaj je bilo uničenih 14 oklopnih voz.

Krajevni napadi Sovjetov na področju Volge in Dona so se razsuli v obrambi nemških in italijanskih čet. Madžarski napadalni oddelki so uničili na vzhodnem bregu Dona bojne postojanke sovražnika. Pripeljani so bili ujetniki in plen. Nemške, rumunske, italijanske in madžarske letalske sile so posegale na težiščih borbe v bitko za podpiranje oddelkov kopne vojske. V letalskih bojih in po protiletalski obrambi je bilo sestreljenih 37 sovražnih letal. Sedem lastnih letal je pogrešanih.

Južno od Rževa je sovražnik ponovil svoje poskuse za prodor. Vsi napadi so se zrušili. Bilo je sestreljenih ali uničenih znova 153 oklopnih voz.

Tudi na frontnem odseku pri Toropcu in ob Ilmenskem jezeru je nasprotnik napadal zaman.

Sovražni bombniki in lovci so napadli podnevi pod zaščito oblakov nekatere kraje v zapadni Franciji. Prebivalstvo je imelo izgube. Sovražnik je izgubil 7 letal, med njima dva štirimotorna bombnika.

Akcije madžarskih čet v preteklem tednu

Budimpešta, 12. dec. s. Madžarski glavni stan je danes objavil naslednje poročilo: Pretekli teden ni bilo važnejših dogodkov, razen z uspehom izvedenih akcij za preprečevanje izvidniškega delovanja sovražnika. Neka skupina naših napadalnih čet iz južnega Podonavja, je vdrla v glavne odporne črte sovražnika, kjer je odbila številne sovražne napade in se vrnila brez izgub.

Iz pooblaščenega vojaškega vira se doznava, da je bilo za pretekli teden značilno na fronti madžarskih čet živahno obojestransko izvidniško udejstvovanje. Sovražnik se je skušal na dveh točkah fronte z oddelki ene stotnije in drugod z manjšimi oddelki približati madžarskim postojankam. Večina sovjetskih podvigov se je izjalovila ob obrambnem ognju Madžarov. Boljševiki so se po enem večjih omenjenih podvigov zopet umaknili na nasprotno obrežje Dona in pustili na bojišču vojne potrebščine ter številne mrtve. Naši izvidniški oddelki so prekoračili reko 23 krat, prodrli v obrambni predel sovražnika in uničili 17 utrdbic ter številne opazovalnice. Ujeli so tudi več sovražnikov in zajeli strojnice, metalce plamenov, avtomatične puške in strelivo. Zanimivo je da so našli pri padlih sovražnikih pod snežnimi plašči civilno obleko. Člani neke sovražne patrulje so pred madžarskimi postojankami ubili svojega poveljnika ter se nato predali.

Najvišje nemško odlikovanje za španske legionarje

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 13. dec. s. Hitler je sprejel generala Munoza, velikega poveljnika španske divizije, ki se bori na vzhodni fronti, ter mu izročil odlikovanje hrastovega lista k železnemu križu. To visoko odlikovanje je priznanje ne samo junaštva španskega generala, temveč tudi hrabrosti španskih prostovoljcev, ki se bore ob strani svojih nemških tovarišev za svobodo Evrope v silnih ofenzivnih in defenzivnih bitkah na vzhodni fronti.

Zmage nemških lovcev na južnem odseku

Berlin, 13. dec. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so nemški lovci včeraj v južnem odseku vzhodne fronte sestrelili med lovskimi akcijami ter spremljevanjem bojnih in transportnih skupin v celoti 30 boljševiških letal. Protiletalsko topništvo v prvih črtah je pa sestrelilo nadaljnjih 7 sovjetskih letal. Dva lovca »ME 109« se nista vrnila na oporišče.

Učinkovit napad na ladjedelnice v Sunderlandu

Berlin, 13. dec. s. Glede napada nemških težkih bombnikov na pristanišče Sunderland v noči na 12. decembra poročajo z vojaške strani, da je bilo med bombardiranjem odvrženih razen rušilnih bomb velikega kalibra tudi na stotine zažigalnih bomb, ki so predvsem zadele ladjedelnice Deptfort. Še iz velike razdalje so es videli veliki požari. Od dveh nemških letal, ki sta se pogrešali ob zaključku akcije, se je eno še vrnilo, tako da znaša izguba samo eno letalo.

Neločljiva povezanost Madžarske z Italijo

Velik vtis govora ministrskega predsednika Kallaya — Nova pomembna manifestacija v Rimu

Budimpešta, 13. dec. s. Tudi nedeljski listi so obširno obravnavali v svojih uvodniških izjave predsednika ministrskega sveta Kallaya, ki jih je podal v svojem govoru ob otvoritvi akademskega leta Italijanskega kulturnega zavoda za Madžarsko o kulturnih in političnih odnosih med Italijo in Madžarsko, ki segajo nazaj več ko tisoč let. Listi znova potrjujejo v svojih člankih absolutno zvestobo Madžarske do Italije in politike Osi. Poudarja se tudi udejstvovanje Italijanskega kulturnega zavoda pod vodstvom prof. Alda Bizzarrija.

Vladni list »Reggeli Magyarorszag« piše med drugim: Preporod je bila svetla doba Madžarske. Ni se čuditi če še danes črparao iz nje. Glavni nauk, ki izhaja iz te dobe, je ta, da je bila Madžarska velika, ko se je usmerila k Italiji, k sredozemski kulturi in k načelom in smernicam italijanske politike. Zavest tega dejstva živi močno v nas in naše prepričanje je, da bo pot naše revolucije in naše vernosti vedno večje pristajanje na to, kar dela Italija.

Tudi »Magyar Nemzet« posveča temu vprašanju pomemben članek, v katerem piše med drugim, da sta »naše latinstvo naš humanizem rešila in bosta lahko reševala v bodočnosti neodvisnost države ter bosta jamstvo naše svobode. Vedno smo vedeli in vemo, kje je naše mesto. Kje naj bi ministrski predsednik izrazil te ideje, če ne tam kjer jih je izrazil? V bratskem okolju je nekaj, kar tvori še močnejšo vez kakor rasna in jezikovna sorodnost: duh skupne ideje, soglasnost volje in čustev.«

Rim, 13. dec. s. Davi je bila velika italijansko-madžarska manifestacija, katero je organiziralo inozemsko središče železničarske federacije v Rimu ter fašistično združenje železničarjev. Manifestacija je bila v nekem gledališču. Konzul Laparelli, pokrajinski zaupnik združenja železničarjev je predstavil govornika dr. Francesca Simunfai-Scherkulo. Tovariš Laparelli je poveličeval zavezniško madžarsko vojsko, ki se hrabro bori za skupno stvar. Dr. Scherkula, pomočnik delegata madžarskega turističnega zavoda je govoril o tisočletnem italijansko-madžarskem zavezništvu, omenjajoč Italijane, ki so sodelovali v borbi za madžarsko neodvisnost, in številne stike madžarske kulture in literature z italijansko. Ob zaključku je ugotovil, da se oba naroda, ki sta postala brata, borita danes drug ob drugem za skupno zmago in za iste ideale. Navzoči so njegov govor nagradili z navdušenim odobravanjem.

Sledilo je predvajanje madžarskih in italijanskih vojnih dokumentarničnih filmov. V gledališču je igrala godba 9. legije železničarjev, ki je zaigrala italijansko in madžarsko himno ter izbrane glasbene komade. Razen diplomatskih zastopnikov Nemčije, Japonske, Španije in Finske, so bili nazoči državni podtajnik za železnice Jannelli, generalni direktor državnih železnic Velani, generalni poveljnik železniške milice general Raffaldi, nacionalni svetnik Morelli, zaupnik združenja železničarjev, in zaupnik inozemskega središča federacije v Rimu. Gledališče, ki je bilo okusno okrašeno z zastavami držav Osi, je napolnilo izbrano občinstvo iz političnih in kulturnih italijansko-madžarskih krogov.

Budimpešta, 13. dec. s. General Nagy, minister za narodno obrambo, je govoril mladeničem predvojaške organizacije »Levante« ob priliki pričetka zbiranja božičnih darov za bojevnike in njih družine ter je omenil razloge za vojno Madžarske proti boljševizmu. General Nagy je zatrdil da je vojna Madžarske skupno s silami Osi obrambna vojna, ki naj zagotovi neodvisnost države. Rdeča pest, ki bi rada porušila naše cerkve, naše umetnine človeštvo in našo domovino, je izdavil general Nagy, bo strta s hrabrostjo naših vojakov.

Madžarska stolica na univerzi v Bologni

Bologna, 12. dec. s. V izvajanju italijansko-madžarskega kulturnega sporazuma je bil tukaj danes na vseučilišču otvorjen tečaj madžarskega jezika in literature z nastopnim predavanjem profesorja Emerika Varadyja. Svečanosti se je udeležila oficijelna madžarska delegacija, poleg nje pa zastopniki mestnih oblastev in univerzitetni predstavniki iz Torina, Milana, Trieste in Padove.

Madžarske spominske poštne znamke

Budimpešta, 12. dec. s. Generalna direkcija madžarskih pošt bo dala 21. t. m. v promet novo serijo spominskih znamk ob 900letnici sv. Ladislava, kralja Madžarske, 700letnici barbarskega vdora in 600'etnici zasedbe prestola po Ludoviku Velikem.

Solidarnost Rumunije s silami Trojnega pakta

Bukarešta, 12. dec. s. Ves rumunski tisk objavlja s poudarkom izmenjavo brzojavk med poglavarji držav in vlad ter zunanjimi ministri sil Trojnega pakta kakor tudi govore ob priliki prve obletnice, odkar je Japonska stopila v vojno proti Zedinjenim državam in Angliji. V komentarjih o vojaškem položaju se bavijo listi z razvojem operacij na raznih frontah in poudarjajo obnovitev ofenzive na sovjetski fronti kakor tudi prve uspehe, ki so jih dosegle sile Osi v Tunisu.

»Universul« pravi, da dokazujejo govori zunanjih ministrov Italije, Nemčije in Japonske popolno složnost med vsemi tremi velesilami, njihovo idealnost, istovetnost ideoloških koncepcij kakor tudi nepoušljivo zaupanje v razvoj operacij in končno zmago.

»Timpul« pravi, da se Rumunska udeležuje zgodovinskega dogodka s krvjo svojih sinov, ki se borijo na vzhodu. List podčrtava nato nemoralo anglo-ameriško-sovjetske zveze in pravi da bo boljševizem zavezniškim kapitalističnim vladam delal še hude preglavice. Sklep Italije, Nemčije in Japonske, da se bodo borile za boljše življenje, je edini odgovor egoistični Roosveltovi politiki. Neporušljiva volja mladih narodov za borbo do zmage Zedinjenim državam ne bo odvolila, da bi dokončale svojo ordinarno igro z zavezniškim boljševizmom.

Silen vihar v španski luki

Madrid, 12. dec. s. Silen vihar s prelomom oblakov je povzročil poplavo v mnogih poslopjih ter prekinil cestni promet v Ferrolu del Caudillo. Prometne zveze so bile več ur prekinjene. Ni znano kakšna je usoda številnih ribičev, ki so zapustili luko pred viharjem in jih je ciklon ujel na odprtem morju.

Letošnja Befana

Rim, 13. dec. s. Tudi letos bo izvedena Befana vojaka, katere organizacija je zaupana, kakor prejšnja leta, Stranki in Dopolavoru. Četrta Befana vojaka bo nudila italijanskemu narodu priliko pokazati ponovno tovarišem v orožju, s kakšno ljubeznijo jim slede in kako blizu so jim bratska srca, ki bijejo v soglasju idej in namer, katero je jamstvo za končno zmago. Četrta Befana vojaka se bo proslavila v dob od 24. decembra do 6. januarja in v pokrajinskih Dopolavorih so se že sedaj z vso vnemo pripravljajo na proslavo. Nemški tovariši se bodo skupno z italijanskimi sobojevniki udeležili proslav.

Poleg prireditev za vojake pripravlja OND tudi fašistično Befano za leto XXI. Dne 6. januarja bodo razdeljeni darovi Befane. Lica malčkov se bodo nasmejala ob darovih in njih hvaležna misel se bo poklonila Duceju, ki je dal pobudo za to obdarovanje, tako da bo na ta otrokom posebno drag dan dokazana fašistična solidarnost z darom in da bodo otroci veseli prebili tradicionalni praznik. Darovi befane bodo razdeljeni predvsem sinovom padlih v vojni in vpoklicanim pod orožje ter mnogoštevilnim družinam in revnejšim družinam. Razdelitev darov bo na sedežih Dopolavora ob navzočnosti enega izmed hierarhov PNF, ki bo otvoril razdeljevanje darov s pozdravom Duceju.

Nagrade „Donatello" za l. 1942

Firenze, 13. dec. s. V palači Vechhio je bila otvorjena razstava del za narodno kiparsko nagrado »Donatello«, katero je ustanovila florentinska bojevniška federacija. Za zmagovalca in dobitnika nagrade je bil proglašen za leto 1942 Mascherini Marcello iz Trieste za svoje delo »Mornarska Venera«. Tri nagrade so bile podeljene umetnikom Sgariatiju Filippu iz Palerma, Tallonu Filippu iz Milana in Zamboniu Danteju iz Firenc. Svečanosti so se udeležili zastopniki oblasti, prvaki, umetniki in osebe iz umetniških in kulturnih krogov. Navzoči so si nato ogledali razstavo 179 del, ki so vsa na visoki umetniški višini.

Prof. Ružička, član papeške Akademije znanosti

Vatikan, 10. dec. s. Papež je poklical v papeško akademijo znanosti profesorja Leopolda Ružička, ordinarija za organsko kemijo in ravnatelja laboratorija organične kemije na univerzi v Curihu. Prof. Ružička je v akademiji naslednik umrlega akademika Edvarda Brandyja. Novi akademik se je rodil na Hrvatskem in je 55 let star. Študiral je v Nemčiji in leta 1918 postal docent v Curihu. Svetovni kulturni krogi dobro poznajo njegovo znanstveno delovanje na področju organske in biološke kemije.

Dokazana laž v ameriških vojnih poročilih

Rim, 13. dec. s. Nov dokaz lažnosti Severnoameričanov je zadnje poročilo glavnega stan oboroženih sil v Kairu. V včerajšnjem poročilu o napadu na Napoli dan poprej, ko so težki bombniki ameriške vojske izvedli napad, je rečeno dosloven: »Vsa naša letala so se vrnila na oporišča.« Ta nesramna trditev je bila objavljena ko je naše poročilo javilo, da je bilo pet sovražnih štirimotornikov zrušenih in sicer trije od naših lovcev, ki so takoj intervenirali, nadaljnja dva pa od protiletalskega topništva. Razbitine teh letal so našli Eno izmed letal, ki je bilo zadeto, je pristalo pri Valle di Lucania in njegova celotna posadka, 10 Američanov, je bila ujeta. Teh 10 Američanov priča o nesramnosti, s katero se sestavljajo ameriška uradna poročila.

Goreče simpatije Japoncev do Italije

Tokio, 13. dec. s. »Niči-Ničič poroča iz Šonana o dogodku, ki znova kaže, kolikšna je simpatija Japoncev do Italije. Takoj po intervenciji Italije, pravi list, so angleške oblasti v Singapuru internirale vse Italijane ter so skrbno prežkale italijanski konzulat. Japonska, ki je prevzela varstvo interesov Italije, je med drugim zahtevala od Angležev preko svojega generalnega konzula na Malaji izročitev slik Kralja in Cesarja, Kraljice in Duceja, ki so krasile italijanski konzulat, ter italijansko narodno zastavo. Slike in zastava so bile izročene japonskemu konzulu. Med tem je postajala napetost med Anglijo in Japonsko vsak dan večja in japonski konzul je predmete zaupal nekemu japonskemu stavcu v Singapuru, ki je ljubosumno čuval dragocene predmete ter jih skrival, da jih ne bi angleška policija našla.

Ko je izbruhnila vojna za Veliko vzhodno Azijo, je bil stavec interniran in poslan v Indijo. Preden so ga odvedli, je skril slike in zastavo na nekem podstrešju. V septembru se je stavec po padcu trdnjave vrnil v Singapur in je našel zastavo in slike v kraju, kjer jih je skril. 11. t. m. je stavec izvedel, da se nahaja italijanski mornariški ataše iz Bangkoga v Singapuru. Takoj ga je poiskal in mu izročil dragocene predmete s plamenečimi besedami prijateljstva in navdušenja za prijateljsko Italijo.

Japonsko obnovitveno delo v zasedenih pokrajinah

Tokio, 12. dec. s. Dopisnik agencije Domei poroča iz Šonana, da so bila posebno v zapadni in osrednji Maneziji izvršena ogromna obnovitvena dela. Povsod so skoraj čisto izginili zadnji sledovi razdejanj po vojni. Prebivalstvo sodeluje navdušeno z Japonci, ki se ne glede na narodnost in vero posvečajo samo splošni blagnji naroda. Največ koristnega dela je bilo pri tej obnovitvi posvečenega popravilom cestnih in železniških zvez. Stremljenja Japoncev v Maneziji gredo tudi za tem, da bi se ta dežela čimprej osamosvojila glede prehrane in začela zopet na veliko proizvajati gumi in cin.

Amerika ne more nadomeščati izgubljenih ladij, potopljenih od podmornic Osi

Omejiti mora izdelovanje topov in drugega orožja

Lisbona, 12. dec. s. Kanadski prometni minister Howe je izjavil danes v Montrealu, da predstavljajo od začetka vojne izgube zavezniških trgovinskih brodov dvakrat večjo tonažo nego ladje, ki so bile v tem času zgrajene, da se izpolnijo vrzeli.

Buenos Aires, 12. dec. s. Kakor se je izvedelo, se je ameriška vlada odločila, da bo razveljavila večje število pogodb za izdelovanje topov in drugega orožja, da bi tako lahko povečala gradnjo trgovskih in bojnih ladij.

Potopljene sovražne ladje

Lizbona, 12. dec. s. Uradno poročajo v Londonu, da je bila ob sovražni akciji potopljena angleška minolovka »Gromer«.

Lizbona, 12. dec. s. V Londonu so uradno naznanili, da je bila potopljena v službi Anglije se nahajajoča grška podmornica »Triton«. Podmornica »Triton« je izpodrivala 960 ton in je bila oborožena s 100 mm topom in 8 torpednimi cevmi. V mirnem času je imela posadka 41 mož.

Lizbona, 13. dec. s. Iz Durbana poročajo da se po vesteh, ki so jih objavile južnoafriške oblasti potrjuje potopitev štirih anglosaških ladij v mozambiškem kanalu. Doznava se nadalje, da je neka portugalska vojna ladja rešila 5.000 milj od Rta sv. Lucije pred južnoafriško obalo 6 brodolomcev z nekega panamskega parnika, ki je bil v službi Anglosasov in ki je bil torpediran.

Buenos Aires, 13. dec. s. Ameriško mornariško ministrstvo javlja, da so Japonci potopili pri Salomonskih otokih transportno ladjo »Alchisa«.

Američani so vedno bolj nezadovoljni z Rooseveltom

Stockholm, 12. dec. s. Kakor piše »Dagens Posten«, kaže mnogo znakov, da se v Združenih državah ameriških razvija val nezaupanja proti Rooseveltu. Republikanski uspehi pri volitvah niso samo odmev nerazpoloženja proti možu, ki je že dolgo na oblasti. Številne izjave poznejšega datuma so pokazale izrazit značaj proti Rooseveltu, med njimi predvsem velika pozornost, ki se posveča Willkiejevim kritikam vlade. Zdi se, da niti ameriško izkrcanje v Severni Afriki ni bil pravi uspeh za ameriško javnost, kar je bil gotovo tudi eden namenov te akcije. Kritika se je še povečala v zvezi z zadnjimi izjavami glede izgub v Pearl Harbouru. Pravo ameriško razpoloženje je še zmerom v pričakovanju in zelo negotovo.

Jul. Massenetova „Thais“

Vzorna uprizoritev s Heybalovo in Primožičem žanje najgloblji umetniški uspeh

Ljubljana, 14. decembra

Massenetove opere Manon, Werther in Glumač naše Ljube Gospe so dosegale pri slovenskem občinstvu velik in trajen uspeh. A tudi na tujih velikih opernih odrih jih uprizarjajo vedno kot močne privlačnice in jih ne pogreša noben repertoar. Če pa se potrudiš, da pogledaš v razne »kritične« preglede in zgodovine operne svetovne produkcije, spoznaš na svoje začudenje, da ni menda za nobeno umetnost manj kritične objektivnosti in manj pravične stvarnosti, kakor v presoji oper. Nacionalistična vasezaljubljenost v zvezi z mržnjo vsega tujega je strašna, pa tudi silno komična.

Če bereš v taki učeni strokovni knjigi na primer, da so opere Čajkovskega (Pikova dama, Onjegin) »dramatično mrtve«, da so Rimskij Korzakov in tovariši »komaj prekopačili mejne kole«, da je Dvořák (Rusalka i. dr.) »popolnoma odrekel«, da je Puccini »notranje neresničen« in da je »skušal z operetnimi sredstvi zaigrati velike tragedije« itd. — potem se ne čudiš, da govore o Gounodu (Faust), Thomasu (Mignon) in Massenetu naravnost s posmehom.

A glej čudeža: prav ti operni skladatelji so največkrat na odrih največjih, najuglednejših gledališč vsega sveta! Ali so res vse te publike brez okusa in vsi ti operni voditelji brez glasbene kulture ter imajo prav edinole taki kritiki in zgodovinarji?

Veseli me torej, da sem našel v edini slovenski rokopisni knjigi, ki služi kot skripta pri predavanjih V. Ukmarja na ljubljanski glasbeni akademiji z naslovom »Pogled na zgodovinski razvoj glasbene umetnosti« tole sodbo o Massenetu:

Posebno privlačno moč je zajel v svojo glasbo Jules Massenet (1842—1912) s poudarkom na lirizmu in na sentimentalni, sladki, čutno podčrtani svojstvenosti, kar pa je dalo vendar neko svojo vrednost njegovim velikim operam (Herodiade, Le Cid, Thaïs, Ariane, Bacchus), a še posebno liričnim operam (Manon, Werther, Le jongleur de Notre Dame, Don Quichotte, Cleopatra etc.).

Brez pretiravanja navzgor in navzdol je izrazil tu Slovence pošteno in pravično sodbo o francoskem glasbenem umetniku. »Mi divjaki smo vendar boljši ljudje!« je pel Seume. Massenet si je ustvaril samosvoj stil, ki ga posnemajo še danes. Vprav žensko je rahločuten, ima harmonično in melodično izreko, fin čut ter je v dramatskih prizorih in ljubezenskih dvospevih močno učinkovit. Teh vrlin je dovolj, da razumemo njegovo veliko priljubljenost.

Robert Primožič, ki nam je ustvaril Massenetovega »Dona Quichotta«, je dobil s puščavnikom Athanaëlom novo veliko partijo za svojo dramatsko igralsko in pevsko sposobnost. Quichotte in Athanaël sta si pač zelo sorodna značaja; oba fanatika, ki ob doseženem cilju spoznata svojo strašno zmoto in svoj duševni polom.

Drama po romanu Anatola Francea nas postavlja v dobo, ko so prihajali z gorá ali iz puščave, kjer so prebivali po votlinah, goreči puščavniki v mesta oznanjat popolno premagovanje človeških želj in strasti. V svoji besni vernosti so zahtevali, naj bi se ljudje prenovili in preoblikovali od znotraj tako, da bi postali iz svobodnih mislečih bitij vsaj bleda podoba Stvarnikova. Tak zagrizen prenapetež je tudi asket Athanaël, ki je dospel iz puščave v Aleksandrijo, da bi izpreobrnil lepo, vročekrvno Thaïs, grško hetero in igralko, ženo najvišje takratne kulture in civilizacije. Ves moški svet blazni za njo, ki se le igra z moškimi srci, in je omamila tudi Athanaëlovo. Zbežal je pred njo v puščavo in se spokoril, a naenkrat ga je zgrabilo hrepenenje po nji, da bi jo rešil grešnosti in pridobil... Komu? Domišlja si, da jo pridobi Bogu. Toda podzavestno želi, da jo pridobi — zase.

Načelnik puščavnikov Palemon je zaman svaril mladega Athanaëla, naj se nikar ne meša v blodno mestno izživljanje in naj se ne približa plamenom, da sam ne zgori. Ali v operi Athanaël vendar uspe. Kako, tega ne vidimo; vse izpreobrnjenje Thaïse nam slika le orkester v razkošno in sladko melodični medigri. Toda uspeh je tak, da se Thaïs zateče v samostan, Athanaël pa med brati puščavniki dalje hrepeni po nji. Vse njegove misli, vsa njegova čustva kriče vedno le: »Thaïs, Thaïs!« In nekdaj viharni gorečnik priteče preko puščave k nji, da ji pove: *»Laž je bilo vse, kar sem govoril. Le življenje je resnica!«* — Thaïs pa šepeta umirajoča: »Sladkost uživam nadzemske sreče... odpuščeni so mi grehi. Zdaj zrem nebo — Boga.« —

V četrti sliki opere je posebno lep, simbolen prizor: Thaïs v svojem razkošnem bivališču na terasi ob morju odklanja Athanaëlovo izpreobračanje in mu pokloni v spomin za slovo umetniški kipec boga ljubezni Erosa. Puščavnik pa vrže umetnino v morje! Zavrgel je lepoto, umetnost, ljubezen, srečo... Pregrešil se je proti naravi, t. j. Bogu...

Uprizoritev Thaïs, ki je od februarja 1921 nismo več slišali, je pod skrbno, psihološko poglobljeno režijo C. Debevca in v inscenaciji inž. Franza ter M. Gerlovičeve, ki je naslikala lepe načrte in s svojim stilskim delom prav srečno stopila prvič pred javnost, dosegla velik uspeh. Vsa oprema in izvajanja na odru in v orkestru sta žela vsesplošno priznanje in zadovoljstvo. Dirigent N. Štritof, ki je besedilo prevel, se je z zborovodjo Simonitijem zavzel za Masseneto vo umetnino z vsem svojim znanjem in ognjem. Tako je bil razumljiv navdušeni sprejem opere po publiki, ki je doslej do skrajnosti napolnila vsa mesta v gledališču.

V ospredju stoji V. Heybalova, ki igra in poje očarljivo Grkinjo Thaïs z vsem žarom svojega temperamenta in vso lepoto svojega glasu. Odlična je v vsakem pogledu od kraja do zaključka.

Poleg nje je velik in prepričevalen asket R. Primožič, viharen prerok, strašen in končno ubog, pretresljiv kot igralec in dramatski pevec.

Epikurejca Nikiasa, veselega uživača in vedrega filozofa pooseblja Sladoljev, treznega Palemona A. Petrovčič, sužnja M. Dolničar, lepi sužnji pa Mlejnikova in Polajnarjeva. Prav je, da izvajajo tudi te majhne partije naši prvi solisti, s čimer je pridobila predstava kvalitetno skladnost; zlasti glasova obeh sužnj se spajata v lepo harmonijo. B. Stritarjeva je vskočila za opatko Albino in se držala prav dobro.

V četrtem dejanju pa ima balet še velik nastop, ki ga v Golovinovi koreografiji izvaja izvrstno, in se kot solitske odlikujejo Remškarjeva s Pogačarjem, S. Japljeva v dveh maskah, vsem na čelu pa G. Bravničarjeva z M. Kürbosom.

»Thaïs« ima uspeh, ki je samo dvignil popularnost Massenetovo, in ostane — upajmo — pri nas trajen.

Poziv hišnim lastnikom

Po nalogu ministrstva notranjih zadev v smislu razpisa Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino Gab. št. 9333 z 26. XI. t. l. in skladno s predpisi uredbe o zaščiti pred letalskimi napadi opozarja mestno poglavarstvo hišne posestnike, da zaradi **zaščite pred požarom** takoj urede sledeče:

1) Na vsakem stopnišču, v vsakem nadstropju in na podstrešju mora biti pripravljenega po najmanj ¼ **kub. metra drobnega peska ali mivke.** v

Priporočljivo je hraniti pesek ali mivko v papirnatih vrečicah, zabojčkih in podobnem tako, da se je čim najmanj raztrese ter jo je mogoče v primeru dejanske nevarnosti najlaže uporabiti.

2) **Hišno gasilsko orodje** mora biti smotrno nameščeno in razporejeno, da je vedno pri rokah na pravem prostoru.

3) **Podstrešja, stopnišča in zvezni hodniki** morajo biti po predpisih izpraznjeni in urejeni.

Glede hišnega gasilskega orodja in ureditve podstrešij se je treba ravnati po navodilih biv. banske uprave, ki jih ima vsak hišni gospodar in morajo biti v vsaki vežl vidno nabita.

4) **Kjer so nadzorniki hišne zaščite** že postavljeni, morajo z inciativo in strokovnim nasvetom hišnim lastnikom pomagati pri izpolnitvi teh nalog.

Nadzorstvo izpolnjevanja hišne požarne zaščite je prevzel **97. gasilski zbor v Mestnem domu.**

Najvišje cene na ljubljanskem živilskem trgu

veljavne od davi do objave novega cenika

Po dogovoru z zastopnicami in zastopniki konsumentov, pridelovalcev in prodajalcev je mestni tržni urad Visokemu Komisariatu spet predložil najvišje cene za tržno blago v Ljubljani ter jih je ta odobril.

Z odlokom VIII/2 št. 4192/28 Vis. Komisariata za Ljubljansko pokrajino veljajo za Ljubljano določene najvišje cene **od ponedeljka 14. decembra 1942-XXI zjutraj dalje do objave novega cenika.**

Najvišje cene, ki je po njih dovoljeno v Ljubljani prodajati v ceniku navedeno blago in ga plačevati, so naslednje:

Zelnate glave pod 10 kg 1.50 L; zelnate glave nad 10 kg 1 L; rdeče zelje 2 L; kislo zelje 4 L; ohrovt 2 L; repa na drobno 1 L; repa na debelo 0.75 L; kisla repa pa stane od 14. dec. 2.50 L; endivija I. vrsta, lepo rumena 5 L; endivija II. vrste 4 L; motovilec 10 L; radič 4 L; špinača 5 L; rdeča pesa 3 L; rdeči korenček brez zelenja 3 L; rumeno korenje 1.50 L; peteršilj 4 L; zelena 4 L; koleraba rumena 1.50 L; črna redkev 1.50 L; kolerabice 4 H; čebula 2 L; šalota 4 L; česenj 8 L; osnaženi hren 4 L; jabolka I. vrste, namizna, izbrana 5 L; jabolka II. vrste 4 L; kilogram suhega lipovega cvetja 18 L; jajca 2 L komad.

Kjer ni posebej naveden liter, veljajo cene za kilogram. Opozarjamo pa, da vse te cene veljajo samo za blago, pridelano v Ljubljanski pokrajini, ker je za iz drugih pokrajin uvoženo blago v veljavi cenik za zelenjave in sadje št. 22 na rumenem papirju. Posebno pa opozarjamo prodajalke in prodajalce, da mora biti po teh cenah naprodaj vse blago zdravo, otrebljeno in v takem stanju, kakor je opisano v ceniku. Vsa povrtnina mora biti osnažena in oprana, vendar pa ne več mokra, pač pa sveža.

Vse te najvišje dopustne cene in tudi vse nižje cene morajo biti vidno označene pri vsem v ceniku navedenem blagu ne samo na Vodnikovem in Pogačarjevem, temveč tudi na živilskih trgih v Mostah, na Viču, na Sv. Jakoba trgu in v Šiški, enako pa sploh pri vseh prodajalkah in prodajalcih po vsej mestni občini ljubljanski.

Ostoje Vokić obsojen na pet let robije

Sodniki so ugotovili, da je kot državni funkcionar utajil okoli 1.9 milijona din in zagrešil s tem zločin po § 319 kazenskega zakona

Ljubljana, 14. decembra.

V soboto ob 11. je bila v razpravni dvorani okrožnega sodišča razglašena sodba proti Ostoju Vokiću. Predmet procesa je znan vsem našim čitateljem in ga zato ne bomo opisovali. O ponovljeni glavni razpravi, ki je bila v petek, smo obširno poročali v soboto. K razglasitvi sodbe je poleg vseh poklicanih prišlo tudi nekaj občinstva. Predsednik senata dr. Josip Felaher je obsodbo obširno utemeljeval in je trajal izrek dobrih 35 minut.

Senat je spoznal obtoženca Ostoje Vokića za krivega, da si je v aprilu 1941 od vojaške blagajne, prevzete v Novem mestu, kot oficir prisvojil okoli 1,900.000 din. Ker je storil to kot državni uslužbenec, je s tem dejanjem zagrešil kvalificirano utajo po § 319-1 kz in se kaznuje na 5 let robije ter na izgubo častnih pravic za dobo 5 let. Po čl. 2 Kr. amnestijskega dekreta se mu od te kazni odpustijo 3 leta pogojno za dobo petih let. Prav tako se mu v kazen šteje ves preiskovalni zapor. Zasebni udeleženci se s svojimi zahtevki zavrnejo na pot civilne pravde.

Sodišče je prišlo do prepričanja, da je obtoženec prevzel denar na povelje komandanta Živanovića. Pri tem se je naslonilo na pričevanje Rafaela Batistića, ki mu je dalo popolno vero. Dejanje samo je bilo splošno znano, zanj so vedele številne osebe. Zato smatra sodišče, da obtoženec v Novem mestu res ni imel namena denar ukrasti.

Ugotovljeno pa je tudi, da je v Ljubljani dobil od svojega poveljnika Živanovića nalog, naj denar razdeli oziroma izroči oblastem. Obtoženec se za to povelje ni zmenil. Če bi si kasneje denarja ne prisvojil, bi bilo že samo to dejstvo prestopek po § 322. Naklep prilastitve je torej pri obtožencu dozorel šele kasneje (dolus superveniens). Sodišče njegovemu zagovoru, da je hotel denar z nakupovanji ohraniti za državo ne more verjeti. Njegov pravi namen dokazuje tudi dejstvo, da se v Ljubljani ni pobrigal za svojega komandanta in druge višje oficirje, čeprav je vedel za položaj. Obtoženec je torej imel slab namen. Vsega denarja si pa ni mogel prisvojiti. Glede denarja, ki je bil zaplenjen na Šmarni gori in 3,000.000, ki jih je izročil Batistiću, smatra sodišče, da je storil le prestopke po § 322 kz, ki so amnestirani.

Sodišče je mnenja, da si je hotel prisvojiti ves tisti denar, kolikor so ga policijski oragni med preiskavo zaplenili v Ljubljaani ter denr, ki so ga vrnili ali terjali trgovci in drugi dobavitelji. Prav tako je imel namen prisvojiti si denar, ki ga je shranil pri Thalerju v Št. Vidu, kjer je bilo v kovčegu okoli 400.000 din. Skupno gre za znesek okoli 1,900.000 din, za katerega je odgovoren in ki je predmet utaje. Dasi je malo verjetno, da bi imel tako visoke prihranke, je sodišče vendarle dalo vero njegovemu zagovoru, da je imel svojega denarja 260.000, njegova žena pa 160.000 din. Ti zneski so bili odšteti njemu v dobro, prav tako tudi izdatek za parcelo kupljeno v Tacnu.

Glede ugovora branilca proti subsidiarni obtožbi je bilo sodišče mnenja, da gre samo za prekvalifikacijo, posebno ker je bila pod obtožbo prav za prav usoda blagajne. Prekvalifikacija pa je sodišču po zakonu vedno dovoljena.

Ker se mu po amnestijskem dekretu odpustijo tri leta robije in ker se mu vračuna preiskovalni zapor, bo kazen prestal 15. maja prihodnje leto.

Obsojeni Vokić si je pridržal tridnevni premislek. Ali bo sodbo sprejel ali ne, se bo odločil po posvetovanju s svojim braniicem. Državni tožilec se ni izjavil.

Dan za dnem v gosti megli

Ljubljanske ulice v meglenem morju — Ljubljančani kljub megli zdravi

Ljubljana, 14. decembra.

Zadnje dni se celo Ljubljančani čudijo svoji megli — ne le, ker dan za dnem zagrinja mesto, temveč, ker je tako gosta. Starj meščani pravijo, da je to še stara megla iz onega stoletja, ko so morali menda vrtati v njo predore, če so hoteli iz hiše. Pred leti so pa nekateri nasprotniki naše megle ugotavljali, da je Ljubljana čedalje manj meglena in da megle sploh ne bo več, ko bo osušeno Barje. Meščani so postali tedaj žalostni, ker se jim je zdelo, da je Ljubljana oropana svojega najznačilnejšega prilastka in čara. Vendar so lahko kmalu spoznali, da se tudi poslej Ljubljana zagrinja v meglo prav tako pogosto in da kakovost megle ni trpela.

Bolj suhega leta, kakršno je bilo letos, si skoraj ne moremo misliti in ne želeti. Ljubljana je tako meglena, kakor mislijo nekateri, zaradi vlažnih tal. Toda letos je bila suša celo na Barju in zdaj pač ni nikjer vlažno, a se vtapljamo v tako gosti megli zlasti ob jutrih, da človek ne pozna več svoje hiše. Ljubljanska megla je še vedno »solidna« kakor je bila včasih, Ljubljančanom se ni treba bati, da se ji bodo morali kdaj odpovedati.

Naša megla ima res mnogo sovražnikov, toda pravi Ljubljančani se počutijo šele v megli kakor svojem elementu. Ljubljanske ulice so živahne tudi ob najbolj meglenih dneh. Ljubljančani hodijo ob nedeljah s posebnim veseljem »na zrak«, ko je najbolj megleno. Megla jih najbolj osveži. Cenijo jo kot življenjski eliksir; megla namreč človeka napoji in in prepoji in potem se počutiš, kakor da si prišel od maserja. Krvni obtok postane živahnejši. Laže se odkašljaš, pa tudi k prijetnemu kihanju te izpodbuja megla. Zato je razumljivo, da se megla zdi Ljubljančanom parna kopel, sicer hladna, a baje prav zaradi tega tem bolj zdravilna. Mora pa biti dovolj gosta, kar spoznaš že po okusu. Ljubljanska megla ima svoj duh, ki je nekoliko podoben pari centralne kurjave.

Ne govorimo pa o kakšnih novih odkritjih; vse to je dobrim Ljubljančanom znano, a svojih skrivnosti ne odkrivajo radi. Ne bodo vam priznali na prvo besedo, da se zdravé z meglo ter da se počutijo tem bolj zdrave, čim bolj je gosta. Kdor ne verjame, kako zdravilne so kopeli v naši megli, naj poskusi! Opazujte naše meščane, s kakšnim posebnim užitkom se sprehajajo po meglenih ljubljanskih ulicah! Nedelja je še posebej namenjena za »meglene kopeli«, ko so meščani na razpotju in iščejo ves dan prilike, kako bi zapravili čas.

Povedali bi vam pa radi, da se na naših ulicah okoplje v megli tudi duh, ne le telo. Na Ljubljano lahko gledaš z očmi pesnika, ko je zagrnjena v tako gosto meglo kakor na impresionistični sliki. Megla zagladi vse ostrine in razblini oblike v praobliko. Vsi stavbni slogi se zlijejo v enega samega in baročna Ljubljana je strnjena z novimi mestnimi okraji v uravnoveženo celoto. Megla skrije vse grehe arhitektov, primerno pa tudi zakrije preveč vsiljivo umetnost, ki sicer »dominira« nad svojo okolico. Te Ljubljane pa, žal, ni mogoče naslikati — kvečjemu, če bi slikar imenoval svoj zmazek: »Ljubljana« — ogledati si jo moraš »v naravi«, kolikor pač lahko vidiš. Mnogo res ne moreš videti, saj ne vidimo niti na javne ure, ki menda tudi zgube orientacijo v megli.

Ljubljančani bi nedvomno še bolj navdušeno uživali svojo meglo, ko bi se ne bali, da se bodo izgubili v meglenem morju. Ali veste, po čem spoznate dobrega Ljubljančana? Po tem, da pozna samo svojo ulico in »promenado«. Če n. pr. zajde meščan s Starega trga v Gradišče ali celo za Bežigrad, se ne smete čuditi, da se v megli več ne znajde. Posebno zvečer, ko gosta megla zastre ulične svetilke, se meščan kaj kmalu izgubi na ulici in menda še tem raje, da je tem bolj ponosen na svoje mesto, češ, kako je velika Ljubljana! Zadnje dni je bila včasih megla tako gosta, da so se te polaščali posebni občutki na ulici. Zdelo se je, da se po ulicah sprehajajo duhovi, kajti samo slišal si glasove, videl pa nisi nikogar. Celo tramvaj se je zdel, kakor da je pripeljal iz podzemeljskeg sveta. Od časa do časa so se začele premikati sence v meglenem morju kakor v igri duhov. Zvečer so te ustavljali meščani in te v Stritarjevi ulici vpraševali, kje je magistrat. Nekatere je megla celo tako zmedla, da so šli nekajkrat mimo doma, preden so ga prepoznali. Saj ne pretiravamo! Res sicer nekateri izgube orientacijo predvsem zaradi tega, ker jim megla prodre v glavo, namreč ko se nedeljsko okrepčilo spremeni v vinske hlapove, toda ljubljanska megla je sama dovolj učinkovita, da izgubiš v nji glavo.

Nekateri se v prašujejo, ali naša megla res ni tako silno zdravju škodljiva kakor se nekateri boje. Posamezni meščani se ob meglenih dneh ne upajo iz stanovanj, ker mislijo, da se bodo smrtno prehladili. Mislijo, da je pljučnica neizogibna, če se nadihajo megle. Zato tudi ne upajo zračiti stanovanj. V resnici so pa meščani menda najbolj zdravi prav v meglenih dneh. Prilagodili, »aklimatizirali« so se vlažnemu zraku, tako da jim megla prija. V meglednih dneh je prehljenj mnogo manj kakor v deževnih in ko sneži. Tako letos še ni bilo niti doslej toliko jesenskih obolenj kakor včasih do novembra. Ljubljanska megla res zasluži, da jo opevamo, vsak po svoje, zato pa bodimo zadovoljni, da se vrste sami megleni dnevi.

Sportna nedelja

Hermežani so premagali Korotance 5:4

Prijateljski tableteniški dvoboj, v katerem so nastopili vsi najboljši ljubljanski igralci, je privabil številne gledalce

Ljubljana, 14. decembra

Včerajšnji prijateljski tableteniški dvoboj med Hermesom in Korotanom je bil za ljubitelje tega privlačnega mladinskega sporta skoro zanimivejši kakor ljubljansko prvenstvo prejšnje nedelje. Dokaz je lepa udeležba gledalcev, ki so vztrajali okoli igralne mize v prireditveni dvorani pri Mikliču od začetka do konca. Prvensvo je združilo igralce najrazličnejših sposobnosti in gledalci so morali običajno dolgo čakati, predno so videli obračun dveh boljših. Včeraj so pa nastopili samo najboljši. Eden za drugim Bogataj, Poženel in Strojnik Roman za Hermes in Bradeško, Strojnik Aleš in Merala za Korotan. Komaj so se gledalci oddahnili od razburljivosti ene igre, že je sledila druga enako razburljiva in napeta. Igre niso bile samo igralsko na precejšnji višini, temveč so bile privlačne tudi zato, ker sta bili obe moštvi precej izenačeni.

Že v začetku so računali, da bo odločila zadnja igra. Potek temu računu sicer ni dal popolnoma prav, ker bi bil mogel Hermes izvojevati zmago že ob stanju 4:3. Vendar je potem njegov najboljši igralec Bogataj poskrbel, da so se začetni računi le ujemali. Sicer pa ni nihče računal, da bo Roman Strojnik premagal v prehodnji igri ljubljanskega prvaka Bradeška! Zmaga Merale nad Bogatajem in Romana Strojnika nad Bradeškom sta bili »edini« presenečenji, ki sta pa bili dovolj presenetljivi, da so prekipela srca gledalcev, ki so držali fige za te ali za one.

Hermesovo moštvo je bilo bolj izenačeno kakor Korotanovo. V njem sta bila vsaj dva igralca, ki sta igrala proti Korotanovemu najboljšemu na tri sete. Tesni izidi, zlasti med Poženelom in Bradeškom kažejo, da je o zmagi odločevala deloma tudi rutina in — sreča. Korotanov drugi najboljši je bil komaj kos tretjemu Hermežanu. Toda tretji Hermežan — Strojnik Roman je premagal Meralo in Bradeška in je doprinesel za svoje barve prav toliko, kolikor na primer Poženel.

Moštvo ljubljanskega prvaka je imelo najsvetlejšo točko pač v prvaku samem. Bradeško pa je zmagoval včeraj zelo težko. Morda je bil tudi indisponiran. Strojnik ga je porazil, ker se je uklonil njegovemu načinu igre. Toda tudi proti Bogataju in Poženelu Bradeško včeraj ni posebno briljiral. Igral je zelo dobro vorhand, slabše backhand. Strojnik Aleš ni ofenzivna natura. Zadovoljen je da vrne žogico pravilno v nasprotnikovo polje. Zmogel je edino svojega brata Romana. Merala je premagal Bogataja po volji — Bogataja, sicer pa v tej družbi še ni bilo zanj belega kruha.

Med Hermežani je težko reči, kateri je bil najboljši. Bogataj odlično brani, kadar brani, in odlično napada, kadar napada. Žal, da še ni prišel do tega, da bi oboje združil. Če bo hotel doseči vrhunske uspehe — smatramo, da ima vse pogoje zato — bo moral igrati bolj zbrano in z voljo do zmage. Podcenjevanje nasprotnika nikdar ni optimističen znak. Poženel bo v kratkem — najboljši. Napredoval je izredno. Sijajno napada in tolče. Slabši je še v obrambi. Strojnik Roman je prav tako poničen kakor njegov brat, če ne morda še bolj. Za gledalca njegovo »pimplanje« ni ravno najbolj zabavno, toda kaj za to. Proti Bradešku pa je le zmagal s svojim utrujajočim načinom igre. Seveda, ko naleti na igralca, ki se zna osvoboditi njegovega »diktata«, je po njem.

Tehnični rezultati včerajšnjega dvoboja so:

Poženel-Merala 21:16, 21:18,
točke: 1:0 za H.
A. Strojnik-R. Strojnik 21:9, 21:19,
točke: 1:1
Bradeško-Bogataj 21:11, 18:21, 21:18,
točke: 2:1 za K.
R. Strojnik-Merala 21:13, 21:17,
točke: 2:2
Bradeško-Poženel 22:20, 20:22, 21:18,
točke: 3:2 za K.
Bogataj-Aleš Strojnik 21:19, 21:14,
točke: 3:3
Rom. Strojnik-Bradeško 21:14, 13:21, 21:16!! točke: 4:3 za H.
Merala-Bogataj 21:17, 20:22, 21:18!
točke: 4:4
Poženel-A. Strojnik 21:17, 21:9.
Zaključno stanje točk: Hermes-Korotan 5:4.

Tabletenis: Hrvatska — Slovaška 5:2

V soboto zvečer je nastopila v Zagrebu slovaška tableteniška repreznetanca. Slovaki so se doslej pomerili s Hrvati v tabletenisu že dvakrat. Prvi dvoboj se je končal 9:0 drugi pa 5:2 za Hrvate. Z enakim rezultatom se je zaključilo tudi sobotno tekmovanje.

Slovake so zastopali Božut, Kolaryk in Tokar, Hrvate pa Dolinar, Crnić in Vogrinec. Crnić je premagal Božuta 2:1, Dolina-Kolaryka 2:0, Tokar-Vogrinc 2:1, Dolinar-Božut 2:1, Crnić-Tokar 2:0 itd. Tekmovanju je prisostvovalo mongo gledelcev, med njimi tudi ugledni zastopniki sportnih in političnih oblasti.

*

— **Iz šestega kola hrvatskega nogometnega prvenstva** smo že med prejšnjim tednom zabeležili dva izida. Sedaj so nam znani rezultai vseh štirih najvažnejših tekem. Concordia je premagala Redarstveni 5:0 (2:0), Gradjanski ZET 5:0 in Hašk Ličanina 4:1 (0:0). Tema med Železničarjem in Ferrario je ostala neodločena 3:3 (1:2). Vrstni red v tabeli je bil po teh tekmah: Concordia, Gradjanski, Hašk, Ličanin, Železničar, Ferraria, Redarstveni, ZET.

Rdeči križ poroča

Na podlagi novih mednarodnih dogovorov se objavlja, da se morajo odslej plačevati pristojbine tudi za odgovor na mednarodnih poizvedovalnih listih po istih določilih, kakor veljajo za vprašanje, izvzemši tiste, ki so namenjeni v Italijansko Vzhodno Afriko (A. O. I.).

Zaradi pravilnega postopanja opozarjamo, da se morajo ti listi pošiljati I. R. K., Roma, Via Puglio 6, v zaprtih ovitkih poštnine prosto, brez spremnega spisa. Priložen mora biti odrezek — priznanica pošt.-ček. rač. 1/125 I. R. K. v Romi kot dokaz, da je bila plačana pristojbina L. 1.50 ali L. 4.50 za pisma, ki naj se odpremijo po zračni pošti za Severno, Srednjo in Južno Ameriko.

*

V pisarni Italijanskega Rdečega križa v Ljubljani, Via Ariella Rea št. 2 (soba št. 3) naj se javijo:

Albrecht Ivan, Bosnič Dimitar, Dautovič Aburaj, Debeljak prof. Anton, Erac V. Ljubomir, Finzi Silvio di Viktor, Grabrijan Mimi, Gril Andrej, Kaljčenko Elena, Klun Ludvik, Kavčič Pavla, Kmet Majda, Koman Vladimir, Makovec, Mihajlov Jože, Magdič Neža, Mazzan dott. Giuseppe, Rebula Mirko, Rančič Kosara, Smerdelj Edvard, Schuschny Adolf, Teodorovič J. Blagoje.

Istotam naj se javijo svojci omenjenih oseb:

Ančik Josip, Bester Srečko, Goršič Franc, Kos Stanko, interniranec Kukec, Lojar Jakob, Mohorčič Gorazd, Šubic Bruno, Tomic Bogomir, gdč. Rusova, ki pozna Doltar Ano.

Beležnica

KOLEDAR

Danes: Ponedljek, 14. decembra: Spiridijon

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Pomladne vode
Kino Sloga: Pilot se vrača
Kino Union: Dekleta za možitev
Ponovitev simfoničnega koncerta ob 18. v veliki unionski dvorani
Razstava Mušič-Sedej-Zonič v Jakopičevem paviljonu
Razstava Franceta Pavlovca in kiparja Tineta Kosa v salonu Jake Oražma v Pražakovi ulici

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9, Ramor, Miklošičeva cesta 20, Murmayer, Sv. Petra cesta 76.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Ponedeljek, 14. decembra: zaprto
Torek, 15. decembra: ob 16.30: **Gradbenik Solnes.** Red Torek.
Sreda, 16. decembra: ob 16.30: **Primer dr. Hirna.** Red A.
Četrtek, 17. decembra: ob 16.30: **Oče.** Premiera. Red premjerski.
Petek, 18. decembra: ob 15.: **Saloma.** Izven. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.

OPERA

Ponedeljek, 14. decembra: zaprto
Torek, 15. decembra: ob 16. uri: **Slepa miš.** Opereta. Red B.
Sreda, 16. decembra: ob 16.: **Thais.** Red Sreda.

Radio Ljubljana

TOREK, 15. DECEMBRA 1942-XXI.

7.30: Lahka glasba. 8.: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Lahka glasba. 13.: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih sil v slovenščini. 13.17: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — Pisana glasba. 14.: Poročila v italijanščini. 14.15: Plošče. 14.25: Moderne pesmi vodi dirigent Zeme. 15.: Poročila v slovenščini. 17.: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 17.10: Pet minut gospoda X. 17.15: Orkester vodi dirigent Gallino. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Simfonična glasba. 20.: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.45: Tipična glasba. 21.: Nicotera: Pogovor s Slovenci. 21.10: Koncert šramla Ljubljana. 21.10: Novi orkester, vodi dirigent Fragna. 22.10: Koncert sopranistke Jolande Di Maria Petris. 22.45: Poročila v italijanščini.

Pretežno mesna hrana je lahko škodljiva

ker je v živalskem mesu veliko beljakovin, ki se spreminjajo pri prebavi v kislinske snovi

Ljubljana, 14. decembra

Med živila, ki jih dobivamo od živali, prištevamo mleko, jajca, meso domačih živali in divjačine, ribe, rake, polže žabe in še nekaj manj pomembnih. V tem obsežnem poglavju je najzanimivejši tisti del, ki je posvečen mesu klavnih živali. Poglejmo si, kaj pravi o njem »Hranoslovje« Mr. Adelinde Žužkove.

Kemična sestava mesa

Meso vsebuje 12 do 28% beljakovin, tolšče, rudninske snovi, nekaj ogljikovih vodanov, živalski škrob ali glikogen (50 do 80%), malo vitaminov A in B, ekstraktivne snovi in klejevine. Od beljakovin je albumin v mesnem soku, fibrin pa v krvi in mesnih vlaknih. Preproste gospodinje sicer ne vedo, kako izgledata obe snovi, vedo pa, da juhe ne smejo precediti, ko kuhajo meso in se na površju tvorijo pene. Te pene so albuminske beljakovine in so najvažnejše redilne snovi v juhi.

V živalskem mesu je veliko beljakovin, ki se spreminjajo pri prebavi v kislinske snovi. Zato je hrana v kateri prevladuje meso, lahko škodljiva. Zaradi teh kislin je priporočljivejše, da uživamo meso zmerno in skupno z zelenjavo in krompirjem. Vitaminov je v mesu malo. Živali, ki prejemajo v svoje telo vitamine iz raznih rastlin, jih rabijo za svoj organizem. Nekaj vitaminov pa je vendarle v mesu. Največ v jetrih in ledvicah, možganih in svežem mesu.

Ekstraktivne snovi imenujemo beljakovine v razkroju, ki se tvorijo v mišicah odraslih živali. Ko meso pečemo, kuhamo, ali pa cremo, se sprostijo in zelo vabljivo diše in so okusne. Juha vpliva zaradi njih poživljajoče na naše živčevje. Zato je ne smatrajo za živilo temveč le za poživilo. Klejevine so v živilskih kosteh in kitah. Pri kuhanju z vodo se spremene v klej.

Okolnosti, ki vplivajo na kakovost mesa

Kakovost mesa je mnogokrat zelo odvisna od okolnosti, ki nanje meščanska gospodinja ne more vplivati. Na te okolnosti morajo paziti reji in klavci. Čim pa je enkrat meso v njenih rokah, lahko tudi ona s pravilnim ravnanjem vpliva na njegovo kakovost in okusnost. Meso hranimo na hladnem, temnem prostoru. Denemo ga v porcelanasto ali pološčeno posodo. Deska preveč vpija mesni sok. Predno ga rabimo, ga operemo.

Vsaka priprava mora stremeti za tem, da izgubi meso čim manj svojih hranilnih in okusnih snovi in sokov. Kuhamo in pražimo ga v zaprti posodi. Meso je okusnejše, če ga režemo in sekljamo, kakor če ga zmeljemo s strojem. Dobro juho dobimo le tedaj, če pristavimo meso v mrzli vodi, da počasi zavre. Beljakovina zelo pozno zakrkne in pride več mesnega soka v juho. Redilno mesno juho pa dobimo, če kuhamo veliko sesekljanega mesa v dobro pokritem loncu več ur zelo počasi. Taka juha je priporočljiva za bolnike. Prav tako so redilne mesne juhe, če jih zakuhamo.

75 do 120 g mesa na dan zadostuje

Koliko mesa naj použije odrasel človek na dan? Z mesom dovajamo telesu potrebno beljakovino. Potrošeno beljakovino nadomestimo s 24 g mesnih beljakovin. Zadostovalo bi naj torej 120 g mesa, če ne bi jedli nobene druge hrane, ki tudi vsebuje beljakovine. Če pa jemo poleg mesa še kruh, mleko, jajca, stročnice, kar se skoraj vedno zgodi, pa zadostuje 75 g mesa na dan.

Pri tem je treba misliti tudi na ceno mesa. Meso je običajno dražje, kakor so živila, iz katerih lahko prav tako dobimo beljakovine. Torej bomo raje kupovali druga živila in se zadovoljili s količino mesa, ki nam je neobhodno potrebna.

Sestava poedinih vrst mesa

Zanimivo je primerjati, kako so poedine vrste mesa, ki ga dnevno uživamo sestavljene. Jasno nam sestavo predočuje naslednja preglednica:

	beljak	tolš.	rud. sn.	voda
govedina	21	13	1	65
teletina	17	1	2	80
svinjina	18	21	1	60
bravina	15	34	1	60

Številke predstavljajo odstotno razmerje. Za tolščo in vodo seveda niso trdne. Včasih je vode manj, tolšč pa več oziroma narobe.

Najboljšo govedino dajejo rejeni voli, stari 4 do 5 let. Starost mesa lahko presodimo po barvi mesa. Meso mladih živali je živordeče, starejših pa temnordeče.

Teletina je najboljša od dobro rejenega 6 tednov starega teleta. Zlasti izvrstno meso ima tele, ki je bilo pitano s polnim mlekom in jajci. Meso je svetlorožnate barve. Ker je lahko prebavljiva, se uporablja prvenstveno za bolniško prehrano.

Svinjina je bakrenordeča.

Bravina je meso koz in ovc. Kože in koštruni so najboljši za klanje v jeseni, ko so stari dve ali tri leta. Jagneta in kozlički pa od jeseni do marca v starosti od pet do šest tednov. Meso je svetlordeče. Značilen vonj se izgubi v kvaši z dodatkom ostrih dišav.

Kunčje meso je lahko prebavljivo. Barve je bele.

Zelo redilno je konjsko meso. Barve je rdeče, ima zelo sočna vlakna in je nekoliko sladko. Konjsko meso se da imenitno prekaditi.

Bolezenske okužitve z mesom

Človek se lahko okuži z bolnim mesom, zato je potrebno, da meso pregledujejo. Z bolnim mesom se rade prenesejo na človeka zlasti trihine in trakulja. Trihine so posledica uživanja surovega in nezadostno kuhanega mesa ali pečenega trihinastega svinjskega mesa. Prav tako se rade naselijo v živalskem mesu ikre, ki so razvojna stopnja trakulje. Najprimitivnejša obramba pred obolenji je v tem, da uživamo meso vedno kuhano, pečeno ali dobro prekajeno. Ikre se pri tem uničijo. Nevarno je tudi meso drugače obolelih živali. Z njim se prenaša vranični prisad, jetika smrkavost itd.

Možna je končno tudi zastrupitev z mesom. Nevarno je meso okuženo z bakterijami. Posvariti je treba tudi pred mesnimi konservami. Če so bile konservne škatle preslabo zaprte, se lahko v njih razvijejo najhujši strupi. Zato poglejmo vsako konservo, predno jo odpremo in rabimo, kako je zaprta. Škodljive so tudi klobase in razni drugi mesni izdelki sumljive kakovosti. Ni pa škodljivo meso, ki je poleti dobilo po nekaj urah neprijeten duh. Ta duh, odstranimo tako, da meso operemo v raztopini kalijevega hipermangana.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave ob delavnikih v kinu Matici in Unionu: ob ½16. in ½18. uri; v Slogi neprekinjeno od 14. ure dalje. Ob nedeljah in praznikih v kinu Union ob 10.30, v kinu Matici in Slogi ob 10., v vseh treh ob ½14., ½16. in ½18. uri

KINO UNION — TELEFON 22-21
Zgodba na sejmu kupljenega dekleta, prvovrstna komedija, odlične pevske točke
Dekleta za možitev
V glavni vlogi: **Zita Szeleczky, Janoš Sardy**

KINO MATICA — TELEFON 22-41
Odličen planinski film privlačne in globoke ljubezenske vsebine. — Smučanje, šport!
Pomladne vode
Igralci: **Gino Cervi, Mariella Lotti**
Krasni naravni posnetki!

KINO SLOGA — TELEFON 27-30
Podvigi junaškega letalca in romantična ljubezen dveh bitij v filmu
Pilot se vrača
V glavni vlogi: **Masimo Girotti** in **Michela Belmonte**

DNEVNE VESTI

— **Italijansko rumunski gospodarski odnošaji.** Gospodarsko finančni dopolnilni vestnik agencije »Agit« poroča: Pomemben razvoj se obeta na podlagi dogovorov, ki so bili sklenjeni te dni v Rimu, v razvoju gospodarskih odnošajev med Italijo in Rumunijo. Nova italijansko rumunska gospodarska in trgovinska pogodba bo dvignila rumunski trg na stopnjo najživahnejših preskrbnih ter kupčijskih tržišč, kamor bo dotekalo italijansko blago. Ta pojav je povsem razumljiv, saj je kazal razvoj obojestranskih gospodarskih in trgovinskih izmenjav že takoj po prvi svetovni vojni in zlasti od pričetka fašističnega režima v Italiji neprekinjen ter zelo zadovoljiv razvoj.

— **35 let vlade švedskega kralja Gustava.** Te dni je praznoval švedski kralj Gustav V. 35letnico svoje vlade. Švedski tisk objavlja obširne proslavne članke, v katerih se naglaša zasluga kralja Gustava, da je obvaroval Švedsko pred težkimi posledicami prejšnje in sedanje svetovne vojne.

— **Razgovori ministra Bottaia z nemškimi znanstveniki.** V dveh dneh svojega bivanja v Berlinu je navezal minister za narodno vzgojo Eksc. Bottai številne stike z nemškimi učenjaki, znanstveniki ter kulturnimi delavci. Minister Bottai se je dogovoril z nemškim prosvetnim ministrom dr. Rustom glede italijanske izdaje Goethejevega »Potovanja po Italiji«. Štirj knjige bodo tiskane v državni tiskarni, tri pa pri založništvu Inseg v Lipskem. Skupno z ministrom dr. Rustom si je ogledal minister Bottai nekatere vzorne poučne filme ter je posetil številne italijanske kulturne in šolske ustanove v Berlinu. Obiskal je tudi Kr. italijansko poslaništvo ter sedež berlinskega fašija.

— **Zasedanje komisije za Italijansko Afriko.** Pod predsedstvom predsednika nac. svetnika Asquinija ter v navzočnosti ministra Italijanske Afrike Eksc. Teruzzija se je sestala zakonodajna komisija fašijske ter korporacijske zbornice za Italijansko Afriko. Komisija je razpravljala o zadevah, ki se nanašajo na osebe, ki bivajo v Italijanski Vzhodni Afriki. Zatem je odobrila komisija zakonski osnutek glede izenačenja vojnih zahtev v smislu predpisov o glavni ureditvi vprašanj policijskega zbora v Italijanski Afriki.

— **Več dni mrtva v stanovanju.** Stanovalci v hiši v ulici Mazzini 14 v Triestu niso že delj časa videli 74letne zasebnice Alojzije Moggioli. Ko so pa opazili, da stalno gori luč v njenem stanovanju, so postali pozorni in so o stvari obvestili kvesturo, katere organi so udrli v starkino stanovanje. Približali so se postelji, kjer je ležala uboga starka, ki se je zdela ko živa. Toda zdravnik je ugotovil, da je nje-no truplo že v razkroju in da je že več dni, kar je umrla zaradi srčne kapi. Pokopali so jo na pokopališču pri sv. Ani.

— **Na pragu osmega desetletja** se je znašel slavni tvorec znamenite opere »Cavalleria rusticana« Pietro Mascagni. Slavni Mascagni je najstarejši skladatelj naše dobe, le Rihard Strauss se približuje njegovi starosti, saj je za leto dni mlajši od Mascagnija, ki je dal italijanskemu gledališču nič manj ko 18 oper. Nekatere njegovih oper so trajne umetniške veljavnosti ter odrske uporabnosti in privlačnosti. Toda razen tega je zasnoval Mascagni še druge številne skladbe, med temi tudi več nabožno cerkvenih. Navzlic osmemu križu, ki se vzpenja do njegovih čvrstih ram, je Mascagni še čudovito zdrav, krepak in delaven. Svoja operna dela sam dirigira, njegov tvorni duh je nenavadno prožen in bister. Italijanski in svetovni glasbeni krogi se klanjajo slavnemu mojstru in skladatelju, ki stoji danes na pragu osmega desetletja. Želijo mu čim boljšega počutja in čim bolj sveže pripravljenosti za nadaljnje glasbeno delovanje.

— **Skrb za dobro semensko žito.** Agencija »Agit« poroča: Minister poljedelstva in gozdov je v svojem prizadevanju, da ohrani za seme najboljše žitne vrste, odredil, da se pri razdeljevanju žita za namene splošne prehrane daje prednost predvsem onim žitnim vrstam, ki niso pripravne za morebitne semenske potrebe. One žitne vrste, ki so po sporazumni ugotovitvi agrarnega nadzornika in pokrajinskega urada za gojitev žitaric primerne za seme, morajo biti v zbirališčih nazadnje odbrane. Sledila so razen tega navodila, da so v zbirališčih razpoložljive v čim večjih količinah žitne vrste Mentana, Quaderna, Timilija ter druge sorodne vrste, ki se lahko uporabljajo pri zakasneli ter pomladanski setvi.

— **Nagrado »Donatello« je dobil kipar M. Mascherini.** Iz Florence poročajo, da je prejel veliko nacionalno nagrado za kiparstvo slovečj italijanski kipar Marcel Mascherini. Doslej ni bilo v Florenci posebne nagrade za kiparstvo, ampak samo nacionalna nagrada za slikarstvo. To je nagrada Ussi. Prvič letos je bila ob 20letnici Pohoda na Rim ustanovljena tudi posebna nacionalna nagrada za kiparstvo, takozvana nagrada »Donatello«. Njen prvi zmagovalec je postal Marcel Mascherini. Nagradnega natečaja za omenjeno nagrado so se udeležili številni ter najznamenitejši italijanski kiparji.

— **XVII. akademsko leto tečajev rimskih študij.** Dne 15. t. m. bo, kakor poročajo iz Rima, otvorjeno v Campidoglju XVII. akademsko leto višjih tečajev rimskih študij, nad katerimi je nedavno prevzel pokroviteljstvo rimski guverner. Učni program novega akademskega leta je poverjen okoli sto izbranim znanstvenikom ter učenjakom. Med njimi so tudi odlični zastopniki znanosti osmih narodnosti. Predvidenih je šestnajst rednih ter izrednih tečajev, razen tega 21 ciklov predavanj, ki se nanašajo predvsem na teme »Rim cesarjev«, »Krščanski Rim« ter »Savojski in liktorski Rim«.

— **Pomemben tehnični in trgovinski razmah italijanskega poljedelstva.** Agencija »Agit« poroča: O odličnem razvoju italijanskega poljedelstva, ki se javlja tudi na tehničnem in trgovinskem torišču, pričajo sledeče številke: Letni trgovinski promet se giblje do 30 milijard. Poljedelcem je bilo prodanih predmetov za nad tri milijone in pol. Vseh poljedelskih agencij je v Italiji 4000. V žitnih skladiščih je prostora za 18 milijonov metrskih stotov blaga. Tvornic umetnih gnojil je 14, ustanov za mehanični izbor semen 428, sušilnic za žitarice in svinjerejskih 518, družb za industrializacijo poljskih pridelkov pa 23.

— **V Ljubljanski pokrajini 392 zadrug.** »Narodni gospodar«, glasilo Zavoda za zadružništvo Ljubljanske pokrajine, je objavil številke o naših zadrugah. 1. oktobra je bilo v Ljubljanski pokrajini skupaj 392 zadrug. Med njimi jih je bilo 29 v poravnavi. Največ je kreditnih zadrug, 138; razen teh je še 8 v likvidaciji. Na drugem mestu po številnosti so nabavljalno-prodajne zadruge, ki jih je 75 (2 v poravnavi). Stavbnih zadrug je 47 (4 v poravnavi). Precej je živinorejskih zadrug, 24 (1 v poravnavi) in 16 mlekarskih (1 v poravnavi). Obrtnih zadrug je 6 (5 v poravnavi) in prav tako 6 vodovodnih. Osrednji zadrugi sta 2. Raznih zadrug je 32 in 8 v poravnavi. Skupno je 363 zadrug, ki delujejo redno. Če k njim prištejemo še 29 zadrug, ki so v likvidnosti, je vseh 392.

IZ LJUBLJANE

—lj **Južno vreme.** V soboto je bilo zjutraj malo topleje kakor prejšnje dni in že tedaj bi pričakovali, da bo nastopilo južno vreme, ko bi zračni tlak ne bil tako visok. V soboto popoldne se še ni mnogo ogrelo, saj je znašala maksimalna temperatura samo 2.4°. Včeraj je pa bilo že znatno topleje in najnižja temperatura je znašala —0.6, najvišja pa 5.4°. Popoldne je tudi posijalo solnce, a se je kmalu skrilo za oblaki. Davi je znašala minimalna temperatura —0.2° in kmalu se je ogrelo še bolj, tako da se je zmrznjena zemlja odtalila. Zračni tlak je bil še precej visok, a barometer je kazal tendenco k popuščanju, tako da moramo pričakovati poslabšanje vremena, odnosno, da bo nastopilo izrazito južno vreme.

—lj **Vendarle še cestna dela!** Ko smo pred tremi tedni poročali v svojem listu o manjših cestnih delih v našem mestu, smo izrazili mnenje, da so za letos takšna dela prejkone povsem zaključena. Obenem smo navajali nedostatne odnosno bolj ali manj razdrapane porfirne pločnike v nekaterih ulicah, katere se bo moglo, kakor smo mislili, prenoviti po vsej priliki šele prihodnje leto. Med drugimi smo označili za zelo slabega tudi pločnik na zgornjem koncu Zarnikove ulice. Ker pa je leto vreme še slej ko prej za različna cestna izboljševalna dela spričo dopoldanskega zmernega hladu in večidel lepih, sončnih popoldnevov kakor nalašč primerno in izredno ugodno, zato so se lotili mestni uslužbenci v začetku tekočega meseca nepričakovano v pravkar imenovani ulici popravljanja pločnika, tako hudo poškodovanega, kakor je menda v mestu samo še tisti na vogalu Mirja in Gorupove ulice, na katerem je vdrtih ne le premnogo plošč, ampak je pogreznjenih skoraj polovica njegovih robnikov tako, da štrle zgolj še njihove vrhnje konice nekoliko iz zemlje, kar je za nepazljive pešce kaj nevarno. Na levi strani Zarnikove ulice so torej delavci strokovnjaki dva metra široki pločnik od Perušičeve ceste nizdol v dolžini najmanj osemdesetih metrov popolnoma porušili, nato pa znova močno zabetonirali v tla obrobnike, poravnali in korenito utrdili hodnikovo višino, položili nanjo samo izbrano dobre porfirne plošče in zalili vrzeli med njimi z betonsko zmesjo. Trotoar je po desetih delovnih dneh zdaj vzorno obnovljen, oziroma videti kot docela nov. Vsi, ki imajo opravka v tej ulici, so zategadelj res lahko prav zadovoljni in jako hvaležni mestni upravi za izvršeno koristno delo. Saj jim ne bo treba odslej ob količkaj slabem vremenu več tavati po sredi blatne ceste, kar je storil marsikdo često rajši, kakor pa da bi hodil po doslej vegastem in s samimi lužami prenenapolnjenem pločniku.

lj— **Ponovitev tretjega simfoničnega koncerta.** Nocoj ob 18. uri bo ponovljen tretji simfonični koncert letošnje sezone s celotnim sporedom prve letošnje izvedbe in sicer: 1. Rossini: Predigra k operi Tankred; 2. Grieg: Koncert za klavir in orkester — solist prof. Anton Trost; 3. Lajovic: Andante za veliki okresters 4. Dvořak: Divja žena, simfonična pesnitev; 5. Dvořak: Dva slovanska plesa. Spored izvaja simfonični orkester pod vodstvom dirigenta Draga Marija Šijanca. Občinstvo opozarjamo, da je začetek točno ob 18. uri ter prosimo, da pravočasno zasede svoja mesta v dvorani. Med izvajanjem posameznih skladb bo vstop v dvorano prepovedan. V predprodaji v knjigarni Glasbene Matice se še dobijo sedeži in stojišča za nocojšnji koncert.

—lj **Prehranjevalni zavod Visokega komisarijata** v Ljubljani obvešča vse trgovce z racionranimi živili in pekovske izdelke, da bo pričenši s 15. t. m. oddajal nakazila za vsa racionirana živila za mesec januar 1943/XXI. v Gosposki ulici 12/I po sledečem abecednem redu: torek 15. XII. od A—Č, sreda 16. XII. od D—J, četrtek 17. XII. od K, petek 18. XII. od L—M sobota 19 XII. od N—P, ponedeljek 21. XII. od R—Š, torek 22. XII. od T—Ž, ponedeljek in torek 28. in 29. XII. pek.

—lj **Drž. ženska obrtna šola** na tehniški srednji šoli v Ljubljani prične s poukom v torek, dne 15. decembra ob 8. uri. Navedenega dne naj se zbero učenke v učilnicah ženske obrtne šole (vhod Gorupova ulica št. 10, pritličje desno).

—lj **Nabavite si pravočasno beležne koledarje** (mesečne in tedenske) ter žepne koledarje za leto 1943-XXI-XXII. ki jih dobite v bogati izbiri v knjigarni Tiskovne zadruge v Ljubljani, Šelenburgova ulica 3.

Ljubljanska glasbena mladina vzbuja lepe nade

Lep uspeh prvega javnega nastopa gojencev Glasbene akademije v polno zasedeni veliki filharmonični dvorani

Ljubljana, 14. decembra

Že tradicionalni nastopi našega nadarjenega glasbenega naraščaja odkrivajo plemenito vnemo in toplo ljubezen, smotrno izpopolnjevanje ter odlično izvežbanost mladih pevcev in pevk, godbenikov in godbenic. Spričo izvrstnih kvalitet, ki jih kažejo na svojih nastopih smemo z upravičenostjo trditi, da so naše glasbene ustanove, skrbno prizadevni glasbeni vzgojitelji, starši in končno vsa glasbena Ljubljana na ljubljanski glasbeni naraščaj lahko ponosni. V tem dobrem mnenju nas je okrepil tudi prvi javni nastop v okviru ljubljanske Glasbene akademije, pri katerem so sodelovali gojenci Glasbene akademije in Srednje glasbene šole. Nadobudni so izpričali svojo mladostno svežost, spretnost in — nekateri — tudi svoj zrelost. Hkrati pa so se s svojim prepričljivo uspešnim nastopom najlepše oddolžili vneti, zgledni skrbi svojih glasbenih učiteljev ter vzgojiteljev rektorja **Betetta**, prof. **Dariana**, prof. **J. Ravnika**, prof. **Šlaisa**, prof. **Šedelbauerja** in prof. **Zarnikove**. Vsem, ki so prihiteli v veliko filharmonično dvorano ter jo napolnili, pa so pripravili lep, prijeten glasbeni večer, ki je bil skoraj v vseh točkah na pravi koncertni višini.

Najprej se je predstavila občinstvu gojenka tretjega letnika Srednje glasbene šole Anica **Čepe**. Sigurno je odpela ob zanesljivi klavirski spremljavi Eleonore **Šrolove** B. Ipavčevo »Če na poljane . . .« in Devovo »Kanglico« Njen sopran je prijetno zveneč, v srednjih legah še najbolj uravnovešen. Z vztrajnim izpopolnjevanjem bo nedvomno izboljšala izgovorjavo in prečistila svoj glasovni material, ki potrebuje še neumornega oblikovanja, smotrnega šolanja. Potem nam je lepo, občuteno zaigrala na klavirju gojenka tretjega letnika SGŠ Frida **Pehanijeva**. Izvajala je Čajkovskega »Jesensko pesem« ter »Žetev« iz cikla »Letni časi«. Učinkovito je v svoji smiselni interpretaciji poudarila nasprotje, ki se razodeva ob otožni milini »Jesenske pesmi« ter poskočni igrivosti »Žetve«. Jelka **Stanič**, gojenka drugega letnika GA, nam je že dobro znana s svojih dosedanjih izvrstnih nastopov. Je izredno nadarjena goslačica, ki izvablja goslim čiste, ubrane tone, in ki je dorasla tudi težjim violinskim skladbam, o čemer smo se prepričali tudi sinoči, ko je tako verodostojno odsvirala J. S. Bacha »Adagio in fugo iz I. sonate za violinski solo«. Od nastopa do nastopa napreduje in zbuja lepe upe glede nadaljnjega izpopolnjevanja.

V žarišču snočnjega sporeda je bilo dobro naštudirano izvajanje Beethovnove Sonate št. 2 v g-molu op. 5. To sonato je Beethoven skupno z drugo sonato za čelo v F-duru posvetil pruskemu kralju Frideriku Viljemu II., ki je bil sam izvrsten čelist in ki se je odlikoval z iskreno ljubeznijo do glasbe. Neka neposredna moškost preveva glavni stavek te skladbe, dočim prevladuje v zaključnem Rondu neka lahkotna prožnost, gibka okretnost. Ivan **Poljanšek**, ki poseča šesti letnik SGŠ, je že dobro preizkušen v vseh odtenkih svojega instrumenta. Pri reprodukciji je kakor povezan s svojim čelom, ki ga krepko obvladuje. V pasažah je spreten, v interpretaciji zanesljiv. Izvrstno je sodelovala pri klavirju gojenka tretjega letnika GA gdč. Ksenija **Ogrinova**, ki ume spajati tehnično spretnost s čustveno poglobitvijo. O njenih odlikah, ki jih postopno razvija k napredku, smo spregovoril ob priliki sklepnih nastopov v prejšnji glasbeni sezoni.

Drugi višek snočnjega nastopa pa smo doživeli ob prelepem petju gdč. Nade **Stritarjeve**, ki poseča prvi letnik G. A. Najpreje je odpela Škerjančevo »Večerno impresijo«, nato pa zaključni spev iz prvega dejanja Verdijeve »Traviate«. Njeno odlično podajanje ji je prineslo navdušeno priznanje glasbenega izobraženega občinstva. Njen prozorno zvonki sopran je v vseh legah izenačen ter se z lahkoto vzpenja v višine. Je lirično barvit, žametno nežen, sijajno pripraven za koloraturno oblikovanje. Po nadaljnjem marljivem izpopoljevanju bo Nada Stritarjeva lahko z uspehom stopila na oder našega opernega gledališča. Izborna klavirska spremljevalka je bila gdč. **Ogrinova**.

Ob sklepu je zaigrala nadarjena gojenka tretjega letnika pedagoškega oddelka GA gdč. Milena **Prinčičeva** Chop'novo »Polonezo v cis molu«. Izvajalka je dobro upeljana v razne finese klavirske tehnike, kar ji omogoča uspešno izvajanje tudi zahtevnejših klavirskih skladb.

Občinstvo, ki ga je privabila k nastopu ljubezen do glasbe in do naše nadarjene glasbene mladine, ni bilo skopo v izražanju svoje pohvale. Vsem nastopajočim je vneto ploskalo, nekaterim celo navdušeno in prisrčno toplo.

PRIMERJAVA

Žena: — Čuj, dragi, kupi mi želvo ali ježa.

Mož: — Čemu ti pa bo?

— Čemu mi bo? Rada bi tudi jaz imela nekaj. Ti imaš trakuljo, jaz pa razen tebe nimam nikogar.

SMOLA

— Slišal sem, da si je vaš mož na vožnji z avtomobilom zopet zlomil nogo.

— Da. Pomislite, ta smola! To mu je že tretja zlomljena noga v enem letu!

POZNA JO

Ona: — Med nama je vse končano! Nimam ti kaj več povedati.

On: — Dobro torej — samo prosim te, izražaj se čim krajše.

Malo jezikovne paše

Kakor vse kaže, tu se še nismo pasli; »kakor«, »kot« in »ko« so si v slovenščini v laseh, čeprav se nam morda zdi, da je zelo malo besed, ki bi se tako vzajemno nadomestovale. Tega se zlasti vesele pesniki, ki štejejo zloge svojih kitic, kajti »kakor« ima dva zloga, »kot« le enega, »ko« pa zveni bolj pesniško. Vsaj v pesmih imajo vse tri besede baje lahko isti pomen, odnosno pesniška svoboda jim ga pripisuje. Nad pesniško svobodo se pa seveda mi, navadni smrtniki, ne smemo obregniti; izražamo le skromno željo, da bi bile vedno na pravem mestu prave besede, namenjene navadnim zemljanom, kajti doslej še ni bilo slovarjev tujk, ki bi pojasnjevali dvoumne slovenske izraze.

Kakor zlorabljajo vse besede, tako ni prizanešeno tudi prislovu »kakor«. **Kakor** da o tem že vse vemo, nam nihče nič ne pove. »Kakor« rabimo **kot** veznik in **kot** prislov: rabimo ali zlorabljamo, **kakor** da »kot« in »ko« pomenita isto.

Kako daleč sme segati medsebojna podpora teh besed? Prisluhnimo malo, morda bomo kaj slišali: **ko** pisem, grešim lahko **kakor** vsakdo, a **kot** pisec jezikovnih pogovorov bi ne smel grešiti; **kakor** mi poveš, tako te razumem; medtem **ko** govoriš, tudi pomisli, kaj hočeš povedati; brž **ko** odpreš usta, se človek ustraši, kakšno boš zinil; **kot** blebetač je neprekosljiv in **ko** ga poslušamo, pravimo: **kakor** vedno; **kakor** rajska godba zveni beseda pravega pesnika, a **ko** čvekač rabi iste besede, človek dvomi v lepoto človeškega jezika; **kakor** je prav, da si **kot** pisec skušaš pridobiti svojstven slog, si vendar ne smeš domišljati, da moraš zamenjati vse slovenske besede s svojimi besedami; »**kakor** beseda materna umira, peša tudi narodna slava« (Pleteršnik); **kakor** najbolje ve in zna; **kot** človeka smo ga cenili ter smo ga ljubili **kakor** brata, **kot** delavca smo ga pa cenili, **kakor** da je bil pravi strokovnjak; **kakor** je bil dober, je bil tudi pravičen; nihče ni delal **kakor** on; **ko** se je lotil dela, je delal **kakor** štirje; nastopal je na prireditvi, **kakor** da je bil povabljen **kot** zastopnik; **kakor** vem kot izvedenec in **kakor** potrjujejo vsi drugi; **kakor** da se ne moreš zmotiti; »prisiljena bom še tebi slovo dati, **kakor** nerada« (Pleteršnik); »preobležen **kot** menih« (Pravopis); vse mine **kakor** sen; to naj velja **kot** priznanje vaših zaslug; bolj **ko** dopovedujem, manj razumete; »meni daje pšenica po dva mernika, **ko** drugim le po merniku« (Levstik, Pleteršnik); »**ko** bi ne bil sam videl, ne bi verjel« (Pleteršnik); »komu še smem verjeti, **ko** me prijatelji varajo?« (Pleteršnik); **ko** pa vedno grizeš besede, ne upam več niti odpreti ust!

Kakor ste videli (ne, kot ali ko ste videli), je vendar malo razlike med temi tremi besedicami. Vendar nekateri mislijo, da včasih tudi ni tako strašna napaka, če ne razlikujejo med »kakor« in »kot«, in zdi se jim, da tudi s »ko« lahko povedo isto. V navedenih primerih bi pa vendar ne zamenjali vselej tako lahko »kakor« s »kot« ali s »ko«; morda to razumete in ste kaj slišali, če ste dovolj tenko prisluhnili. Nekateri pisatelji rabijo »kot« v pomenu »kakor« dosledno, drugi nedosledno, a tretjim se zdi zelo huda napaka, če bi rabili »kot« kot »kakor«. Morda bi nam primerno zbrani primeri povedali še kaj več. Zdaj naj bo dovolj le: »belo kot sneg« (Metelko, Pleteršnik); kot praviš; kot se spodobi; videl je dobro kot maček ponoči; ta človek je dober ko beli kruh; tako kot z njim se ne boš mogel z nikomur sporazumeti; ko bi trenil (napačno; Pravopis in Pleteršnik opozarjata, da je pravilno: kakor bi . . .); jaz sem močnejši ko ti (= kot, kakor; Pravopis).

Kaj je prav in kaj ne? Vsaj napačno ni nikdar, če rabimo »kakor« v vseh podobnih primerih, ki smo jih navedli, a »kot« samo, ko hočemo povedati, da je kdo nekoga zastopal ali ko govorimo o njem kot o človeku z določenimi lastnostmi, nalogami ali sposobnostmi: kot izvedenec, zastopnik, pisec, skratka, »kot takšen«. Če pa kdo zastopa kakor zastopnik, pomeni, da samo igra zastopnika; govori kakor izvedenec — pomeni: govori, kakor da je izvedenec (pa ni). Če pa govori kot izvedenec, pomeni: govori upravičeno, govori »v lastnosti« izvedenca, poklicno ali uradno. »Ko« pa rabimo pravilno, ko ga lahko vsajpribližno »prevedemo« z veznikom »kadar«. Nedvomno ni prav, če rabimo »kakor«, »kot« in »ko« kadar koli kakor ni prav, če rabimo katero koli besedo kakor koli; tega menda niste zvedeli šele iz te paše, čeprav smemo to misliti, ko čitamo nekatere umotvore.

Mali oglasi

GOSPODJE, POZOR! Klobučarna »PAJK« Vam strokovno osnaži, preoblika in prebarva Vaš klobuk, da zgleda kot nov. Lastna delavnica. Zaloga novih klobukov. — Se priporoča — Rudolf Pajk, Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 38, Miklošičeva cesta št. 12. — Nasproti hotela Union.

PREMOG DRVA
I. Pogačnik
LJUBLJANA
Bohoričeva ulica 5
Telefon 20-59

INSERIRAJ

Ljubljane bi ne bilo brez predmestij

Ljubljanska predmestja, ki sestavljajo mesto; mestno jedro je zelo majhno — Na Poljanah

Ljubljana, 14. decembra

Posvetimo malo pozornosti še našim zanimivim predmestjem! Pravimo: zanimivim, čeprav se morda nekaterim zde neznansko dolgočasna ter pusta. Prav predmestja dajejo Ljubljani pravo vsebino, barvo in značaj, pa tudi pestrost. Ali še niste opazili, da je vsako ljubljansko predmestje — ki je dandanes seveda že mestni okraj, povsem zlito s staro Ljubljano — malo drugačno, da ima nekaj značilnega na sebi, po čemer se bistveno razlikuje od vseh drugih predmestij? Sleherni mestni okraj, nekdanje predmestje, ima svojo posebno zgodovino ter se razlikuje po svojem razvoju od drugih mestnih delov. Primerjajte n. pr. Poljane s Trnovim! Poljane so delno podobne Mirju, vendar se tudi z njim ne morejo primerjati. Spodnje Poljane še niso mogle povsem skriti svojega nekdanjega vaškega značaja. Med tem pa, ko je staro Trnovo kolikor toliko enotno in se še ni mnogo spremenilo ob Trnovski in Cerkveni ulici so Poljane zelo neenotne in v njih vidimo pomešane vse vrste hiš: pritlične starinske obcestne hiše s čelno ali vzdolžno stranjo, visoka poslopja, sezidana v prejšnjem stoletju ali pred desetletji, nekaj »vil«, javna poslopja, industrijske stavbe. Na Poljanah so še ostanki njiv in največje nezazidano zemljišče je še za Marijaniščem, kjer že dolgo stoji tudi kozolec. Prav tako je veliko zemljišče na levi strani Poljanske ceste, nasproti vojašnice: namenjeno je bilo za poizkusno obdelovanje in večkrat so že resno mislili, da bi ga porabili za novo bolnico.

Kje so nastale Poljane

Že v starih časih ni bilo enotnosti v Poljanah, kar nam pove že ime. Bile so Zgornje in Spodnje Poljane. Zdaj ni več v navadi to razlikovanje. Vedeti moramo, da včasih Zgornje in Spodnje Poljane niso bile spojene ter so se bistveno razlikovale na zunaj. Prvotne Poljane, vas, so se razvile med Ambroževim trgom in vojašnico. Do 1733 je bilo zemljišče med Poljansko cesto in Ljubljanico od mestnega obzidja — od Krekovega trga — do šentpetrskega mostu last ljubljanskega stolnega kapitlja. Potem je prešlo v mestno last. Še l. 1660 so bile Poljane slabo obljudene in na obeh straneh ceste so bili v Zg. Poljanah še skoraj sami vrtovi. Kakor kažejo stare slike, na vrtovih ni bilo kozolcev in hiše so bolj mestne kakor kmečke, nekatere tudi nadstropne. Sprevidimo torej, da so bile Zgornje Poljane pravo predmestje ter naslonjeno na mesto, čeprav jih je od njega delilo obzidje. Povsem drugačne so pa bile Sp. Poljane. Na prvi pogled sprevidimo, da so bile vaške. Njihove hiše so bile bistveno drugačne kakor v Zg. Poljanah; bile so nizke in raztegnjene v obliki kmečkega dvora, kakršne so nekatere še vedno.

Razvoj Poljan

Poljane so se sorazmerno počasi razvijale, kar nam je očitno še zdaj, kajti mnoga stavbišča so bila zazidana šele v zadnjih letih, a vedno jih je še precej prostih. Kakor v drugih ljubljanskih predmestjih sta si tudi v Poljanah nasprotovali pri razvoju dve stremljenji: posamezni lastniki so hoteli ohraniti zemljo za obdelovanje, mestni razvoj jih je pa silil čedalje bolj, da so jo začeli razprodajati za stavbišča. Tako so Poljane še vedno premalo smotrno zazidane. Značilno je, da mesto prejšnje čase, ko je bilo v drugih okrajih dovolj stavbišč, ni težilo v svojem razvoju posebno na Poljane, kakor bi smeli pričakovati glede na lego in bližino središča. Tako je zdaj že okraj, ki je dobil ime po prvotno neznatni ulici, mirje, skoraj bolje zazidan kakor Poljane. Mirje se je razvilo v kratki dobi, zato je pa tudi mnogo bolj enotno kakor Poljane. Vendar na Mirju zemljišča niso bila tako ugodna za zidanje, vsaj dokler še ni bilo kanalizacije, kajti talna voda je bila zelo visoka in ob deževju so bile poplavljene mnoge kleti. Poljanska tla so mnogo bolj suha in preneso večjo obtežitev. Iz starih kart je razvidno, da se je mesto še zelo malo razširilo na Poljane do l. 1825. Zidali so nekoliko le vzdolž Streliške ulice in Poljanske ceste, v spodnjem delu so Poljane ostale še vedno — poljana. Tudi pozneje, v zadnjih sto letih, so malo zidali v velikem prostoru med Streliško ulico in Poljanko cesto. Vmesne ulice so novejše. Po prvi svetovni vojni so na Poljanah precej zidali, tako da so bile izpopolnjene skoraj vse vrzeli ob Streliški ulici. Zgornji del Poljanske ceste je pa bil zazidan že prej, vendar so v novejšem času zidali tudi tam. Tako so podrli enonadstropno zastarelo mestno hišo nasproti gimnazije in sezidali v novi stavbni črti »rdečo hišo«. Ob začetku ceste, na oglu Kapiteljske ulice, je bil sezidan tudi »likarnik«. Poljanska cesta je še zelo vijugasta in neprimerna za dandanašnji promet tudi v zgornjem delu. Če bi jo hoteli primerno razširiti in zravnati, bi morali podreti dolgo vrsto hiš predvsem na levi strani ob začetku. Stavbno črto bi pa morali zravnati tudi ob ustju ceste pred Ambroževim trgom.

Pestre Spodnje Poljane

Posebno pestre so Sodnje Poljane, še mnogo bolj kakor Zgornje. Cesta je tam še bolj vijugasta in zelo je zožena zlasti nasproti Marijanišča. Na levi strani stoji vrsta starinskih hiš in hišic do živinozdravske ulice. Nobene teh hiš bi ne bila takšna škoda, da bi je ne kazalo podreti ter stavbišča izrabiti koristneje. Nekatere teh hiš so še kmečke v pravem pomenu besede, čeprav v njih že dolgo ne stanujejo kmetje. Za njimi se skrivajo pusta dvorišča in prav je, da se vsaj skrivajo. Kakšna so stanovanja v teh hišah, si lahko primerno zamisli le, kdor je v njih stanoval. Razumljivo je, da te hiše ne morejo mnogo donašati, zato jih pa lastniki tudi ne morejo vzorno vzdrževati. Kljub temu so pa hiše še pretrdne, da bi se same podrle. Morda bi res kdo žaloval za njimi, ko bi jih več ne bilo, češ, Poljane bi izgubile svoj čar. Nič več bi ne bilo tistega predmestnega vzdušja, ki mu dajejo značaj ropotajoči, drveči mesarski vozovi, dijaška stanovanja, preproste gostilne in romantične hiše, v kakršnih umirajo umetniki. Kljub temu se tudi Poljane menda ne bodo večno upirale tako trdovratno novemu času in starinske hiše bodo morale pasti prej ali slej.

Poljanski sejmi

Poljanam daje značaj zlasti promet svoje vrste. To predmestje je najbrž prometno najbolj živahno, vsaj v normalnih časih. Na Poljanah je sejmišče. Sejmi so vedno privabljali mnogo deželanov in mesarje v ta okraj. Temu je treba tudi pripisovati, da je na Poljanah toliko gostiln. Ob sejmih je bilo na Poljanski cesti nenavadno živahno. Od časa do časa je cesto zatrpala živina, ki so jo gnali na sejem, na sejmišče pred klavnico. Dolge vrste kmečkih vozov so se pomikale po cesti v obeh smereh in vsa gostilniška dvorišča so bila polna vozov. Zato se pa zdi čudno, zakaj se ni bolj razvila tudi trgovina na Poljanski cesti spričo tako živahnega prometa. To je menda treba pripisovati ozki cesti, kjer ni mogoče ustaviti voza, pa tudi temu, da se kmetje tam delj časa ne ustavljajo v gostilnah, ki so majhne in ob sejmih prenapolnjene. Upoštevati moramo tudi tradicijo, da se deželani ustavljajo že od nekdaj, ko prihajajo v mesto, ter tam puščajo vozove — v »svojih« gostilnah: Dolenjci so se ustavljali v Kurji vasi in v Florijanski ulici, kmetje od nasprotne strani so pa imeli shajališče pri Figovcu. Zato lahko rečemo, da so kmetje prihajali na Poljane predvsem zaradi sejmov, denar so pa puščali drugje. Tradicija poljanskih sejmov zaradi tega ni bila nič manj močna. Da so sejmi na Poljanah, ne smemo pripisovati le temu, da je tam klavnica. Klavnico so zidali tam, ker je bila že prvotna na Poljanah (pri sedanjem poslopju prisilne delavnice, delno nad Ljubljanico). Prvotno klavnico so pa najbrž postavili na Poljanah, ker so bili že v starih časih sejmi prašičev na — Poljanski cesti. Pujse so prodajali na cesti ter niso potrebovali drugega sejmišča. V starih časih so tudi klali prašiče na dvoriščih poljanskih gostiln. — Sejmi, gostilne, klavnica, kmečke hiše itd. — vse to je vtisnilo Poljanam poseben značaj, ki ga niso še vedno povsem izgubile. Nekoliko so podobne šentpetrskemu predmestju, kjer se je zelo razvila mesarska obrt. Tja bomo pogledali drugič.

V neki luki Južne Italije: natovarjanje materijala za Severno Afriko

Pogovori s čitatelji

Dojenček in kino

»Včasih zaidem v kino in še tedaj se čudim sam sebi, da sem se tako spozabil. Nisem sicer »načelni nasprotnik« filma in cenim filmsko umetnost, a prav zaradi tega ne zahajam rad v kino, kajti večina filmsko umetnost profanira. Če človek zahaja v kino tako redko, se pač čudi marsičemu, kar je stalnim obiskovalcem vsakdanje, da niti ne opazijo. Najbrž ne opazite tega, kar me je zadnjič tako zelo osupnilo v nekem kinu. Zanimal sem se tudi za občinstvo, ne le za film. Mislil sem, da se že v občinstvu pokaže, kakšen je film; ljubezenski filmi imajo svoje občinstvo kakor imajo svojega pustolovski. Najbrž sem se pa zelo motil, kajti občinstvo, ki sem ga videl pri tistem filmu ...

Občinstvo in film! Pomislite, igrali so neki ljubezenski film ali kakor se že temu pravi; ne mislim reči, da je bil film »pohujšljiv« in da bi zaradi njega morali nad blagajno kina izvesiti napis: Mladini neprimerno! Vendar pravim: ljubezenski film in se vprašujem, ali je bil namenjen — dojenčkom. Dojenčki sicer niso imeli večine na predstavi, a nikakor niso bili tudi v manjšini. Bilo jih je skoraj toliko, zlasti če k njim štejem mlečnozobeže v spremstvu roditeljev, kakor mater, kajti skoraj sleherna mati je imela vsaj enega v naročju ali na sosedovem hrbtu. Precej drobiža je bilo res tudi, ki je že odrasel dojenski dobi, a ki vendar še ni spadal med šolarje. Sicer je pa bila tudi šolska mladina »častno zastopana«, vsaj tako dobro kakor na šolski predstavi. Vendar so me osupnili najbolj dojenčki. Nisem vedel, da tudi oni potrebujejo takšno duševno hrano. Zdelo se mi je, da so padli v kino kakor Pilat v vero. Morali so spremljati svoje »zlate mamice«, ki imajo pač posebno potrebo po podobni duševni hrani, toda o mamicah vendar govorimo vedno, da so tako nepopisno požrtvovalne — zakaj morajo biti torej dojenčki požrtvovalnejši od njih ter se žrtvovati za njihovo zabavo? Otroci se niso mogli zavedati, kje so bili. Uboge, nedolžne žrtve! Neudobno so sedeli, prav za prav napol viseli v naročjih mater, na naslonjalih prednjih sedežev in ramah sosedov; niti nog niso mogli stegniti in mamice so se neprestano jezile, da jih brcajo; še za ročice niso imeli prostora, kajti prednji gledalci so njevoljno otresali glave, če so jim šaril po laseh; zapletali so se v krila mamic, ki jih je razganjal srd, češ, kako bom pomečkana! Cmerikali so se, kihali in smrkali, kratka, dolgočasili se kakor v vicah. Oglašali so se več ali manj glasno: »Mama, men je nekam tleba!« — »Loka mi je zašpala!« — »Mama, lačen!« V odgovor je tu in tam plosknilo in »zlata mamica je sikn'la: »Mir, smrkavec, ne moti me!« — Potem je pa začel ta ali oni »smrkavec« izražati svoja čustva in občutja glasneje spričo čudovitega vzdušja, slepilnega migotanja tam spredaj, vzdihovanja ter podoživljanja gledalcev in zlasti zaradi nenavadne lege sicer prožnih udov. Čudovito je zažuborelo v dvorani zlati, ko se je od časa do časa pretrgal film in so otročički skušali uveljaviti svoje zahteve nezadržano.

Ta drama v sami dvorani me je končno bolj zanimala kakor ona na platnu — drama otročičkov, ki si morajo tako vzajemno z mamicami kvariti nežne živce. Toda kdo razume materinska čustva ter žensko psihologijo?! Nikakor se ne vprašujmo, ali te obiskovalke kina ne najdejo dovolj zadovoljstva v materinstvu in ali morajo vlačiti v kino tudi nežne otroke, če že ne morejo živeti brez te zabave! Vendar se zgražam vsaj sam pri sebi, da jemljejo otročičke v prenatrpano dvorano, kjer otrok pogreša celo zraka. Ali se vam ne zdi, da bi bilo za otroka celo bolje, če bi se doma valjal na blatnem dvorišču, kakor da se mora valjati med sedeži puhleče dvorane v kinu?«

»Če se bova zgražala nad mamicami, ki so tako vnete oboževalke kina, se bova morala prej zavarovati pred njimi; bodiva torej previdna! — Filme res dele v »mladini primerne« in neprimerne a doslej jih še niso delili glede na dojenčke. Dojenček se zdi povsem nevtralno bitje, kakor če bi vzeli v kino psička. Zato še ni doslej nihče prepovedal mamicam voditi in nositi v kino otrok, ne glede na značaj in vsebino filma. Če boste vprašali same mamice, kaj mislijo o tem, bodo dejale, da otrok pač vsega tega ne razume ter mu film ne more škodovati. Sicer pa otrok ni nikomur napoti v kinu, saj ga ima mamica v naročju ter ga neprestano nadzira. S seboj ga vzame, saj ga vendar ne more pustiti doma samega. Nihče pa tudi ne sme zahtevati, naj bo mamica zaradi otroka večno doma. »Saj se že tako večno tiščim štedilnika in nimam nič od življenja! Kako sebični ste moški, niti kina ne privoščite ženski!«

Ali se upate bojevati proti takšni miselnosti in vkoreninjenim meščanskim navadam? Kdo bi mogel dopovedati takšni debeločutni mamici, da ni zdravo in ne vzgojno priporočljivo voditi otrok v kino? »Kaj vas pa briga moj otrok?!« vam zabrusi. »Ali nimate dovolj prostora v kinu in vam je nedolžni otrok tako napoti?«

Nesmiselno bi bilo torej dokazovati, da film škoduje otročku, čeprav otrok še ne razume dejanja — že zato, ker si otročiček kvari oči, ker se mora tiščati med tesnimi sedeži in dihati zatohli zrak v prevroči dvorani, kjer tako lahko nalezež nahod. Kako bi naj dopovedali mamicam, da je otrok mnogo bolj občutljiv ter dojemljiv in da lahko film kvari njegove nežne živce, čeprav otrok ne razume dejanja?! Kaj bi pomagalo, da bi se mamice spametovale? Najbrž niti ne, če bi jim, ko bi odhajale iz kina z otroki, naložili po pet in dvajset ...

Umirajoči ne čutijo nobenih bolečin

To so zdravniki že opetovano ugotovili ob smrtnih posteljah

Noben človek se ne more odtegniti zakonom narave. Statistika dokazuje, da umre najmanj ljudi naravne smrti, največ pa nasilne. Tri organi povzročajo po svojem obolenju v glavnem smrt, namreč možgani, srce in pljuča. Vprašanje, zakaj mora človek s povsem zdravimi organi umreti, pa ostane tako nejasno, kakor skrivnost postanka človeškega organizma. Poškodbe možganov, krvavitve, vnetja, čiri, zastrupljenje povzroči smrt samo tedaj, če so v možganih poškodovani življenjsko važni centri. V teh celicah je duša dihanja in torej tudi delovanje srca.

Če je ranjeno srce z nožem ali kroglo, se izlije kri v njegovo votlino, kar lahko pogosto povzroči smrt šele čez nekaj ur. Pri obolenjih srca, recimo pri poapnenju žil se ena srčnih posod zamaši in od tod obolela muskulatura razpade. Če je manjši del teh mišic izločen, nastane brazgotina, ki se ga lahko razširi in potem tudi raztrga. Tudi obolenja srčne zaklopke lahko povzroči smrt, če se ista skrči in če nastane po otrpnenju žile dovodnice razširjenje srčne votline. Srce začne v takih primerih silno utripati in podleže v boju s tem otrpnenjem.

Umirajoči človek ne čuti nobenih bolečin. Kirurgom se je že večkrat posrečilo priklicati človeka nazaj v življenje potem ko je njegovo srce že nehalo delovati. Tudi drugi organi takoj po smrti srca ne zapadejo smrti, kakor so dokazali poskusi na živalih. Nasprotno, organi človeka, ki mu je nehalo srce delovati lahko prenese na drugega operacije potrebnega bolnika. Pri počasnem vnetju pljuč (tuberkulozi) se človeško telo privadi temu in zato nastopi smrt, ki je večinoma lahka in brez bolečin pogosto šele čez več let.

Če prebije krogla s hitrostjo 300 m v sekundi človeško lobanjo nastanejo velike razlike v pritisku in te povzročijo takojšnjo smrt. Krogla je v takem primeru že davno povzročila smrt, preden je človek sploh imel priliko začutiti bolečino. Če odtrga človeku eksplozija znaten del telesa, nastopi takoj globoka omedlevica, in ta izključuje vsak občutek bolečine. Če umira človek od starosti, začno njegovi organi polagoma popuščati v svojih funkcijah. V takih primerih nastane navadno otrpnenje, ki je mučno za okolico, dočim ostane za umirajočega mučen samo duševni moment. Zdravniki so že opetovano ugotovili ob smrtnih posteljah, da umirajoči ne čutijo nobenih bolečin.

Evidenca židov na Madžarskem

Madžarski ministrski odbor za obravnavanje židovskega vprašanja je sklenil, da se mora vsak žid, ki izvršuje svoj poklic, ne glede na starost in spol, prijaviti v 15 dneh židovski centrali ali pa njenim podružnicam. Vsi židje morajo vložiti prošnje za izvrševanje poklica za drugo polletje tekočega leta. Centrala bo prošnje pregledala in jih izročila posebnim odborom. Ti bodo zbrali vse potrebne podatke in jih predložili centrali. Šele potem bo padla odločitev o židih in njihovih poklicih. To delo mora biti končano do 15. januarja leta 1943.

Turški tobak za Švedsko

Poleg Madžarske igra izmed jugovzhodnih evropskih držav Turčija v zunanji trgovini Švedske najvažnejšo vlogo. Izmenjava blaga med obema državama se je zadnja leta zelo povečala. Vrednost letošnjega švedskega uvoza iz Turčije se ceni na 90 milijonov švedskih kron. To pomeni, da se je nominalna vrednost uvoza v primeri z zadnjim letom pred sedanjo vojno podesetorila. Na prvem mestu je v turškem izvozu za Švedsko tobak, potem pa sledé rozine, ki jih je uvozila letos Švedska iz Turčije 2000 ton. Tudi kož uvaža Švedska iz Turčije mnogo. Izvaža pa v Turčijo v prvi vrsti industrijske izdelke. Švedska je imela v Turčiji precej dobroimetja, izvirajočega iz prejšnjih klirinških odnosov. Ta dobroimetja so bila zdaj krita z dodatnimi dobavami tobaka.

Konserviranje sadja in sočivja v Rumuniji

V gorskih krajih Rumunije je bilo lani zgrajenih 12 tvornic marmelade in živilskih konzerv, ki so izdelale 140 vagonov marmelade. Letos so izdelale rumunske tovarne 260 vagonov marmelade. Do leta 1945. bodo izdelale rumunske tovarne po določenem načrtu 300 vagonov marmelade, kompota, sočivnih konzerv itd. Od leta 1939. do letos je potrošila Rumunija 200 milijonov lej za predelavo in konserviranje sadja in sočivja. Do leta 1945. bo porabila v ta namen še 800 milijonov lej.

J. O. CURWOOD:

Abrahamova polja

18 ROMAN

»In zdaj, ko sem ti povedal vse, kar mi je bilo na duši, ne glede na to, kaj utegneta misliti tvoj oče in tvoja mati, sem ti voljan dati prvi pouk v umetnosti borjenja, kakor ga potrebuje človek za napad in obrambo; tako boš spoznal, zakaj nisi mogel ugnati nasprotnika v kozji rog. Če hočeš, lahko kar začneva.«

Jeems je rad privolil, in Hepsiba je kake pol ure vežbal nečaka na majhni jasi kraj steze.

Solnce se je že nagibalo proti zatonu, ko sta potnika zagledala Jeemsov dom. Bilo je, kakor da bi mir in sreča razgrinjala svoje zlate peroti nad Prepovedano dolino; in spričo vse te vedrine in lepote je Jeems začutil, kako mu Hepsibove žalostne slutnje izginjajo iz spomina; stric pa je zamišljeno zrl preko koče proti daljnim gozdovom. Nato se je Hepsiba otresel skrbi, se veselo nasmehnil, položil Jeemsu roko na ramo in počasi krenil z njim po bregu nizdol. Kakor dva grešnika, ki se zavedata svoje dolžnosti, sta se s težkim srcem pripravljala, da pojasnita Katarini, odkod ima Jeems zalito oko in zateklo ustnico. Hepsiba pa bunko na desnem licu.

VI.

Drugi dan sta se Henri in Katarina znova lotila svojih pomladanskih del, ki so bila iz več razlogov nekaj časa počivala. Hudi nočni nalivi so bili ovirali sajenje in kopanje, kar ga še ni bilo opravljenega, in tudi s poti v Tonteurjev mlin in k Lussanovim na dražbo so bili zamudili precej časa. Pri zajtrku, ko se je Katarina nekam dostojanstveno držala in s tem kazala Hepsibi in Jeemsu, da jima še ni odpustila včerajšnjega dogodka, je Henri menil, da je današnji dan — sobota — enako dober za nadaljevanje dela kakor kak drug; in Hepsiba je vneto prikimal ter se ponudil v pomoč.

Da se je bil baš njen brat zravsal s sosednjim vlastelinom, ki ga je hotela prijateljsko uvesti v svojo rodbino, je bilo za Katarino mučna misel; nikakor je ni mogla zatajiti. Hepsibovemu zatrdilu, da sta se z nasprotnikom razšla kot najboljša prijatelja, ni nič kaj verjela; in ko je Jeems potrdil, da je bilo res tako, češ, da ju je videl, ko sta si segla v roke, ji je ostala v očeh nekakšna nejevera in z njo vred sum, da nekdo, ki ga je dobro poznala, uči Jeemsa prikrivati resnico. Hepsiba je videl, da je bil padel v nemilost in da bo stvar bržkone še nekaj časa trajala; zato je bil slabe volje, tem bolj, ker se je bila njegova podplutba od snoči razširila in je Katarino pri vsakem pogledu znova spominjala tega, kar se je bilo zgodilo. Vendar je bila v srcu manj huda, nego se je delala, zakaj v njenih očeh je bil brat dobrodušen neodgovornež, na katerega je gledala z isto materinsko nežnostjo kakor na sina.

In tako se je tisti dan na mali jasi ob koncu doline delo znova pričelo. Zrak in nebo sta bila polna miru in vedrine, tako lep je bil svet na okrog, da se je Katarina med delom vkljub vsej nejevolji zalotila pri petju. Če je pogledala okoli sebe, je videla sliko, ki ji je zgovorno dokazovala, da si nima več kaj želeti. Na koncu njiv je vodil Henri svojega vola in oral rjavo zemljo, ne daleč od njega pa sta Hepsiba in Jeems kopala s krampom in motiko. Čutila je, da jo obhaja prizanesljivejša volja, in ko je prišla ura kosila in je Katarina poklicala delavce k mizi, je bila že sklenila, da bratu odpusti. Hepsiba se je bil komaj umil, pa mu je ovila roko okrog vratu in ga poljubila.

»Žal mi je, da sem se grdo držala nate,« je dejala, in Hepsibi se je zazdel dan še lepši in še bolj svetal.

Popoldne se je delo nadaljevalo. Hepsiba se je ves čas držal Jeemsa, govoril z njim kakor mož z možem in odkrival v njem lastnosti, ki jih prej niti slutil ni. Zvečer so bili ob pogledu na storjeno delo vsi dobre volje in večerja je bila zaradi Hepsibove navzočnosti še bolj vesela kot sicer. Govorili so o načrtih z novimi zasadi, o tem, da bo treba mimo že obdelanega otrebiti tudi sosednji pas, in Henri in njegova žena sta se že naprej veselila povečanja svojega malega kraljestva.

»Noben kraj v Novi Franciji ne bo lepši od našega, kadar opravimo ta dela!« je vzkliknila Katarina. »Tedaj se bo Jeems oženil, in tu bomo imeli otroke, ki se bodo smejali in igrali po našem raju. Veš, Hepsiba, tam doli, kjer si videl tiste visoke hraste in dva velika kostanja, sva mislila, da bi postavila hišo za Jeemsovo novo družinico.«

Kasneje, preden je odšel spat, je Hepsiba še precej časa stal pred kočo pod milim nebom in kadil. Premišljeval je o Katarininih načrtih za prihodnost, o sanjah, ki je ni mogel nikoli odvrniti od njih, o njenem zaupanju in njeni vedri sreči, ki je ni moglo nič omajati, kar koli ji je rekel. Čutil je, da mu je namera, posvariti ju, docela izpodletela. Sicer je pa tudi njega že osvajala zavratna lepota Prepovedane doline, ki je za nasmejano krinko miru skrivala gorje in bol, in hkratu se je zavedal svoje nemoči, da bi izpremenil pot dogodkov, ki vstajajo izza obzorja.

Menil je, da je sam, a ko se je obrnil, da bi stopil v hišo, je opazil zraven sebe Jeemsa. Dečko se je bil približal tako tiho, da ga niti Hepsibovo tanko uho ni slišalo. Stric ga je nekaj trenutkov molče gledal, nato je vprašal:

»Povej mi, ali dobro poznaš to dolino?«

»Da, vsaj tja do jezer, kamor hodimo poleti nabirat jagode in treljat divje ptice,« je Jeems odvrnil

»Dalj naprej ne?«

»Pač, a vendar ne tako dobro. Lov je tod, med dolino in Tonteurjevim gradom, obilnejši in lažji; kadar gremo k jezerom, gremo največ zato, ker je tam mnogo rib.«

»In nisi nikoli opazil drugih sledov mimo tistih, ki jih puščajo damjaki in medvedje?«

»Pač, videli smo tudi sledove mokasinov.«

Urejuje Josip Zupančič — Za Narodno tiskarno Fran Jeran — Za inseratni del lista: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani